

KoroiSet

3/2009

Koroinen
Räntämäki
Halinen
Oriketo
Metsämäki

Halisten äijä s. 4

Koski toi teollisuuden Halisiin s. 8

Aurajoella nappaa s. 10

pääkirjoitus

Aktiviteettiä alueella

Turun kaupungin nuoriso- ja liikunta-toimi ostivat kuluvan vuoden keväällä noin 4000 euron arvosta erilaisia liikuntavälineitä lainattavaksi Halisten koulun tiloista kevään ja kesän aikana. Liikuntavälineet oli tarkoitettu Halisten koulun ja Nummenpakan koulun ala-asteen oppilaiden käyttöön. Lainaustoiminta ja esittely aloitettiin Halisillan yhteydessä 19. toukokuuta.

Koulujen välityksellä jaettiin in-

formaatiota välinelainauksesta oppilaille ja heidän vanhemmilleen. Myöntävän vastauksen toiminnan tarpeellisuudesta antoi noin 50 kiinnostunutta lasta.

Lainaustoimintaa oli kolmena päivänä viikossa: maanantaina, keskiviikkona ja perjantaina kello 12–14 ja 17–19 välisenä aikana. Välineiden lainaamisesta vastasivat Halisseura, Halisten omakotiyhdistys ja Turun Jyry.

Valitettavasti liikuntavälineiden lainaus ei kuitenkaan kiinnostanut. Heinäkuun alussa toiminta keskeytettiin, koska lainaajia ei ollut kuin yksi tai kaksi tai ei ainuttakaan lainauspäivinä.

Syksyllä voi olla vielä uusi mahdollisuus liikuntavälineiden lainaukseen, sillä toiminta aloitettaneen uudestaan syyskuun aikana.

On surullista, että liikuntavälineiden lainaus ei saanut useampaa lasta

ja perhettä liikkeelle. Välineisiin ja niiden lainaukseen käytetty raha ja vaiva on sääli heittää hukkaan.

Alueen asukkaiden aktiivisuutta ja tukea tarvitaan myös Turun kulttuuripääkaupunkivuoteen 2011 liittyvissä eri tapahtumissa. Koroiset-lehden hanke ”Koroinen – Turun syntysija” on mukana kulttuuripääkaupunkivuoden ohjelmassa. Hankkeen valmistelu etenee hyvää vauhtia ja alustavaa työtä

on jo tehty paljon. Seuraavassa lehdessä on laajempi selvitys hankkeesta.

Moni asia, kuten edellä mainitut, vaativat alueen asukkaiden kiinnostusta ja innokasta mukana oloa.

Yhteisin ponnistuksin eteenpäin!

Tapio Jokinen
vastaava toimittaja

Kulttuurin kaupunki kutsuu mukaan

Kulunut kesä tullaan muistamaan Turussa pitkään. Olemme saaneet tottua siihen, että kaupunki on täynnä tapahtumia joka kesä, mutta tänä vuonna tapahtumien kirjo on tuntunut ennätysmäiseltä. Suurimpana tapahtumana suurten purjelaivojen Tall Ships Races veti yli puoli miljoonaa kävijää Aurajoen rannoille. Täydellisesti onnistunut tapahtuma vahvisti Turun merellisyyttä entisestään ja on aivan varmaa, että kaupunki tulee tekemään kaikkensa vastaavanlaisen tapahtuman saamiseksi jälleen uudestaan järjestettäväkseen.

Muista tapahtumista Keskiaikamarkkinat, Ruisrock ja Down By The Laituri lienevät isoimmat. Näiden vakiintuneiden tapahtumien lisäksi kaupungissa järjestettiin tänä kesänä myös lukuisia uusia musiikki-tapahtumia. Elo-syyskuun vaihteessa järjestettävä naisten jalkapallon EM-turnaus on suurin koskaan Suomessa järjestetty kansainvälinen jalkapalloturnaus. Se näkyy myös Turun katukuvassa ja Kupittaan alueella. Kesän jälkeen katseet kääntyvät kuitenkin tuleviin mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Suurimmat mahdollisuudet liittyvät piakkoin todenteolla käynnistyvään kulttuuripääkaupunkivuoteen. Vuosi 2011 on jo nurkan takana ja juhluvuoden valmistelut ovat jo pitkällä.

Jokaisella turkulaisella on mahdollisuus omalta osaltaan olla mukana juhluvuoden valmisteluissa ja tapahtumissa. Juhluvuodesta tulee tekijöidensä näköinen, ja siksi haastan kaikki turkulaiset mukaan tähän yhteiseen, ainutkertaiseen mahdollisuuteemme. Kyse ei ole vain siitä, miltä kaupunkimme näyttää ulospäin juhluvuonna. Enemmänkin on kyse siitä, että osallistumalla ja itse tekemällä innostaa myös muita mukaan. Jaettu ilo on kaksinkertainen ilo.

Yhdessä voimme sytyttää kaupungin siihen kulttuurin paloon, josta 2011-tunnuskin kertoo. Ota haaste vastaan! Lisätietoa asiasta löydät esimerkiksi osoitteesta www.turku2011.fi.

Aleksi Randell
kaupunginhallituksen
puheenjohtaja

Turun kaupunki/Piina Salmi

aikakone

Palstalla seurataan Koroisten aluetta entisaikaan ja nyt

Hamaron Isotalo

Hamaronkadun ja Haankujan risteyksessä sijaitsee Hamaron Isotalo, joka on suojeltu rakennuskokonaisuus. Talo on satoja vuosia vanha ja se oli mm. 1700-luvun alussa yksinäinen veroratsutila N:o 31 henkirakuunarykmentissä.

Vanha kuva on otettu ennen vuotta 1918. Päätalot on vielä punamullattu, sen vasemmassa reunassa näkyvä väentupa on vaalea. Kuvan vasemmassa laidassa näkyy 1800- ja 1900-lukujen taitteessa harkkivä rakennettu vilja-aitta. Aitta on maisemallisesti ja rakennusteknisesti tärkeä osa suojeltua kokonaisuutta, mutta se lakkasi olemasta osa maisemaa parikymmentä vuotta sitten, kun sen eteen kasvoi hallitsematon ryteikkö.

Vilja-aitan oikealla puolella, kallion päällä hämöttää viljakuivuri, joka paloi 1960-luvun lopulla.

Päärakennuksen takana oikealla näkyy kivinen navettarakennus, jossa oli lehmiä vielä 1960-luvulla. 1970-luvun alussa silloinen vuokralainen purki rakennuksen ja myi kivet. Vuonna 2000 navettarakennuksen kohdalle rakennettiin Kuurojen Palvelusäätien palvelukeskus Salmela, jonka katto näkyy uudessa kuvassa.

Talon edessä viime vuosisadan alussa sijainneen hedelmätarhan tilalla on nykyään niitty, entisen niityn tilalla Hamaronkadun ja Emmauksenkadun risteys.

Hanna Nurmi

ennen 1918

2009

Löytyykö kokoelmistasi kuvia menneiden aikojen Koroisista? Mielenkiintoinen muutos voi tapahtua muutamassa vuodessa, siinä on jo kuvan ja tarinan paikka. Ota yhteyttä toimitukseen toimitus@koroinen.fi tai 050 572 2530.

Koroiset

Ilmestyy

Neljä numeroa vuodessa: vuonna 2009 helmi-, huhti-, syys- ja joulukuussa

Jakelu

6500 kpl
Jaetaan kotitalouksiin ja yrityksiin seuraavissa Turun kaupunginosissa: Koroinen, Räntämäki, Halinen, Oriketo, Metsämäki

Julkaisijat

Halinen-Räntämäki -seura, Halisten omakotiyhdistys, Hamaron pienkiinteistöomistajain yhdistys ry, Maarian seurakunnan Itä-Maarian alueneuvosto, Turun kristillinen opisto

Vastaava toimittaja

Tapio Jokinen, puh. 050 572 2530, sähköposti: jokinen.tapio@netti.fi

Toimituskunta

Ann-Christine Antell, Jaakko Erola, Tytti Issakainen, Tapio Jokinen, Tuuli Kastemaa, Eija Leino, Timo Leinonen, Virpi Lummevuo, Hanna Nurmi, Dmitri Ovtchinnikov, Janne Peltonen, Pirjo Ranti

Toimitus

toimitus@koroinen.fi

Kansikuva

Dmitri Ovtchinnikov

Ulkoasu

Janne Peltonen

Painopaikka

Finepress Oy, Turku

Ilmoitusmyynti

Tapio Jokinen, puh. 050 572 2530, sähköposti: jokinen.tapio@netti.fi
Ilmoitustilaa on myös myytävänä Koroisten internetsivuille www.koroinen.fi

Ilmoitusaineistot

Valmis ilmoitusaineisto pdf-muodossa osoitteeseen ilmoitukset@koroinen.fi viimeistään 2 viikkoa ennen lehden julkaisuviikkoa

Ilmoituksen suunnittelu ja tekstiladonta

0,10 e/pmm, aineisto osoitteeseen ilmoitukset@koroinen.fi viimeistään 2 viikkoa ennen lehden julkaisuviikkoa

Maksuliikenne

Liedon Osuuspankki 471330-230411

Lehden vastuu

Ilmoituksen julkaisemisessa satuneesta virheestä lehden suurin vastuu rajoittuu ilmoituksen hinnan korvaamiseen. Lehti ei vastaa virheestä, joka aiheutuu esim. puutteellisesta tai virheellisestä ilmoitusaineistosta, puhelinvälityksessä tapahtuneesta väärinkäytöksestä tai epäselvästä käsikirjoituksesta.

Ilmoitushinnat

koko sivu	2310 e
puoli sivua vaaka	1150 e
puoli sivua pysty	1150 e
1/4 sivua	684 e
1/8 sivua	331 e
1/16 sivua	155 e
1/32 sivua	78 e

Alennukset

Vuosialennus 20% (neljä lehteä/vuosi)

joutsen-
merkki
tähän!

www.koroinen.fi

Osa 3: Oriketo ja Metsämäki

Orikedon kaupunginosan alueet ovat aikoinaan olleet Kärsämäen suurjakokunnan, myöhemmin Röntämäen jakokunnan yhteisenä hevoslaitumena. Tähän viittaa jo kaupunginosan nimikin: Oriketo. Alueella on jo silloin ollut käytössä epäviralliset vahvistumattomat nimet, Liinukka ja Varsa.

Orikedon uuden kaavaluonnoksen nimitystä alettiin käsitellä nimistötoimikunnassa maaliskuussa 1972 ja puheenjohtajana toimi Haakon Wainio ja jäsenenä C. J. Gardberg ja Tauno Perälä sekä virkailijoina Hilka Junnila ja Viljo Kekkonen. Kokous päättyi esittämään tusinan verran uusia hevosaiheisia nimiä.

Moottorit valtasivat katuja

Kaavaluonnos kuitenkin muutui ilmeisesti varsin huomattavasti sekä sisällöltään että rajoiltaan ja niin toimikunta joutui lokakuussa käsittelemään nimitystä uudelta pohjalta. Kaavaan sisältyivät nyt myös jätteenpolttolaitoksen tontti ja siihen liittyvät kaksi puistoaluetta, joiden nimet valittiin paikallisesta aineistosta.

Alueeseen sisältyi nyt myös Vanhan Tampereentien varrella sijaitseva vanha mäkilinnalualue, jota oli jo varhain kutsuttu Linnasmäeksi. Kaavassa sen ohi Röntämäen ja Polttolaitoksen suuntaan varattu polku saikin nimekseen Linnasmäenpolku. Itse Orikedolle johtava katu nimettiin yksinkertaisesti Orikedonkaduksi ja Polttolaitokseen johtava yhteys Polttolaitoksenkaduksi.

Hevoset laukkaavat Orikedon paikannimissä

Vähän perusteistaan ontuen toimikunta ehdotti seuraavan kadun Autokaduksi, joka ei kuulune sen paremmin paikallis- kuin hevosnimistöönkään vaan on saanut aiheen selvästi alueen uskäytöstä, kuten Kytinkatukin. Sen sijaan Kuorimakatu voi yhtä hyvin liittyä kumpaankin aihepiiriin.

Hevoskatu ja Hevospuistikko liittyvät vanhaan aihemaalmaan, joskin Hevospuistikon nimeä ei käytännössä näy, kun mittausosasto ei niitä maastoon yleensä merkitse. Samoin lienee käynyt Korkiakallionpuiston ja itse Korkiakallionkin. Virastokartassa se esiintyy karttapohjanimenä jyrkälle kalliolle polttolaitosta vastapäätä kadun toisella puolella. Nykyinen nimistöluettelo tuntee Korkkiakalliotien, mutta paikka jää epäselväksi

– esimerkiksi puhelinluettelon katuluettelon paikkaviite on Paraisten keskusta, vaikka kohde on Turun katunimiluettelossa.

Myöskään Hamaronvuorta ja Orikedonpuistoa nykyinen katunimiluettelo ei tunne, mutta virastokartassa kumpikin esiintyy. Siellä löytyvät myös Orhinkarsina polttolaitoksen takana ja Niuskalanmäki ja Niuskalanpolku sen eteläpuolella, Niuskalan kylän mukaan nimettyinä. Tässä vaiheessa alkuperäiset hevosaiheet olivat siis supistuneet kahdestatoista kahteen.

Ratsujen paluu

Vuonna 1973 jaettiin Orikedonpuistosta Orikedonpuistikko, mutta nykyinen nimistöluettelo ei tunne kumpaakaan.

Kymmenen vuotta myöhemmin nimistötoimikunta oli uudessa kokoonpanossa: Christer Hummelstedt toimi puheenjohtajana ja Kalle Koskinen, Antti Lehtinen ja Tauno Perälä jäsenenä.

Toimikunta laajensi Orikedon teollisuusaluetta Vanhan Tampereentien toiselle puolelle. Nyt palattiin ”hevosien ulkomuotoon, sukupuoleen ja laatuun” liittyviin nimistöihin. Kimo-, Harmo-, Ruunikko-, Hiirakko- ja Raudikkokadut sekä Päistärikköpuisto saivat sieltä paikkansa, ja alkuperäiset Varsa ja Liinukka saivat päätteekseen ’kujat’.

Vielä vuonna 1987 Orikedon kaakkoiskulmaan kahden yleisen rakennuksen tontin väliin nimettiin Ponipuistikko. Sen sijaan niille johtavasta Liekakadusta saamani pöytä-

kirjat eivät puhu mitään. Pöytäkirja kylläkin kertoo vuonna 1989 nimistötoimikunnan nimenneen ”Vähäjoen eteläpuolelle tulevan leirintäalueen yhteyteen” Kiesikadun ja Papurikkopuiston. Näitä nykyinen katunimiluettelo ei tunne, eivätkä kartat leirintäaluettaakaan. Lienevät jääneen toteutumatta. Samoin Piipanojantie tulee kartassa Kärsämäestä tarmokkaasti Vähäjokeen asti, muttei jatku Orikedon puolella Raudikkokadulle ollenkaan. Taas huomaamme, ettei kaikki aina toteudu niin kuin suunnitellaan.

Hevosaiheiset nimet kuitenkin jatkuvat myös Ohitus-tien toiselle puolelle Metsämäkeen. Sieltä löytyvät vielä Piiska-, Kavio-, ja Pollenkujat sekä Sila-, Riimu- ja Ravurinkadut ja vielä Lenkki- ja

Ohjastajanpuistot, joskin ilmeisesti vahvistumattomana nimikäytäntönä.

Raimo Narjus
rakennusneuvos

Rakennusneuvos Raimo Narjus on pitkäaikainen Turun nimistötoimikunnan jäsen.

Dmitri Ovchinnikov

Dmitri Ovchinnikov

Osa Koroisten taloista pääsi korjauskelvottomiksi ja tämä aitta purettiin.

Koroisten rakennukset ovat perinteinen maalaistaloympäristö, joka on asukkaiden muutettua pois ajautunut huonoon kun-

toon, osa ihan romahtamispisteeseen.

Rakennukset omistaa Turun kaupunki, joka on vuokrannut rakennukset

kokonaisuutena Turun Ammattikorkeakoululle. Kaikki toiminta, mitä taloissa tapahtuu, on siis Ammattikorkeakoulun toi-

Koroisten taloja kunnostetaan

mintaa kuten mm. kahvila, Lumo-projekti ym. Kiinteistöjen huolto ja kunnossapito on Tilaliikelaitosten vastuulla.

Koroisten rakennusten on eri tahojen toimesta haluttu säilyvän ja rakennuksista on tehtykin nyt suunnitelmaa, jossa museo kartoittaa tärkeimmät ja säilytettävät osat ja jälkepäin kyhätyt lisukkeet, joilla ei ole museaalista arvoa.

Museon lausunnon pohjalta ja vuosittain kulttuurirakennuksille saadun budjetin puitteissa rakennuksia nyt siis kunnostetaan. Rahaa rakennukset tarvitsisivat kipeästi, mutta kun samasta budjetista taistelevat muutkin kulttuurirakennukset, kuten esim. Turun Linna, Luostarinmäki, Kuralan

kylänmäki, Kaupunginteatteri, konserttitalot ja kirjastot, puhumattakaan kaupungin muista kiinteistöistä, on jaettavana tiedettävästi vain niukkuutta, varsinkin näin laman aikana.

Rakennusten säilymisen kannalta katto on tärkein ja kattoja onkin korjattu: vanhaan pirttiin kokonaan ja navettaan osittain. Pieneen hirsitölliin Koroistentien risteyksessä on laitettu väliaikainen peltikatto suojaksi. Tölliä on myöhemmin tehty osa purettu, sillä ole museaalista arvoa.

Navetan kattotyö jatkuu tänä syksynä ja töitä tehdään määrärahan puitteissa niin pitkälle, kuin mahdollista.

Vuokralainen, siis Ammattikorkeakoulu, on suunnitellut

navettakompleksiin toimintaa, mutta neuvottelut ja suunnitelmat ovat vielä auki.

Koroisten suunnitelma ei ole valmis, se elää nykyisen käyttäjän toiveiden ja museon lausuntojen pohjalla. Tärkeintä on tällä hetkellä saada rakennukset säilymään, jotta pidemmän aikavälin suunnitelma voitaisiin tehdä.

Pirkko Kunnari
Tilaliikelaitos
kiinteistöjen ylläpito/kulttuurirakennukset

Pirkko Kunnari on alueen asukas, joka on 1.4.2009 lähtien toiminut tilaliikelaitoksen palveluksessa vastuualueenaan kulttuurirakennukset.

Halisten äijä kaivertaa pingviiniä.

Halisten äijä maalaa Halisten kosken tuntumassa

– Pappa Rantanen, Halisten äijä vastaa puhelimeen. Pentti Rantanen esittäytyy kätellessä Halisten äijäksi ja kertoo häntä kutsuttavan myös Karhu-Rantaseksi. Nimi liittyy kohtaamiseen karhun kanssa hillasuolla joskus taannoin, mutta se onkin jo toinen juttu se.

Halisten äijä selailee luonnoskirjaansa.

Halisten äijä on asunut Halisten kosken liepeillä vaimonsa Kaijan kanssa samassa asunnossa jo 49 vuotta. Hän muutti Huittisista Turkuun sotaväkeen ja on sillä tiellä edelleen. Taiteilijanimi Halisten äijä syntyi, kun Pentti pystytti ensimmäistä näyttelyään Nummen kirjastoon.

Halisten äijä johdattaa meidät työhuoneeseen. Ovessa on muumipapan kuva, jossa lukee ”Hiljaisuus, pappa työskentelee”. Seinillä on Halisten äijän tekemiä tauluja ja valokuvia läheisistä ja sukulaisista. Työpöydällä on värikyniä, siveltimiä, veitsiä ja kovertimia. Halisten äijä näyttää seinällään värikästä taulua, jossa pikkupoika avaa porttia naiselle, joka kantaa taakkaa. – Se on jäänyt lapsuudesta mieleen, kun äidillä oli aina vatsa pystyssä. Lapsia oli perheessä paljon. Ker-

ran muistan avanneeni hänelle portin ja hän pysähtyi silittämään tukkaani. Tulipa mieleen maalata siitä taulu... ja tuossa kuvassa olen nuorena messipoikana laivalla ja tuossa on kuvattu se kohtaaminen karhun kanssa, josta nimi Karhu-Rantanen on saanut alkunsa.

Kirkkoja, maahisia ja penttihittisiä

Halisten äijä istahtaa työtuo-liinsa. Hän on ollut eläkkeellä jo toistakymmentä vuotta ja maalannut tai piirtänyt melkein joka päivä, ellei ole ollut sairaana. Nyt työn alla on pieniä pingviinejä. Hän alkaa kovertaa nokkaa. – Niin, harrastukseksi

minä näitä vaan olen tehnyt jäätyäni eläkkeelle puhallintehtaan huoltopäällikön tehtävistä. Hänellä on ollut vuosien mittaan viisi näyttelyä Nummen kirjastossa, kolme Meri-Karinassa, lisäksi Lapissa Levillä, Äkäslompolossa ja Rovaniemellä. Halisten äijä on maalannut kirkkoja, maisemia, lapin luontoa, maahisia, shamaaneja, seitoja ja penttihittisiä. Esitellessään töitä vilahtelee myös enkeleitä ja paholaisia. Hänellä oli pitkään eräkämpä Sodankylässä. Lapin kokemukset näkyvät myös maalauksissa.

Pahan olon saa maalamalla pois

Osan näyttelyiden töistä Halisten äijä on lahjoittanut päiväkodeille tai muille julkisyhteisöille. Hän ei ole kiinnostunut rahasta vaan maalaa terapeuttisessa mielessä. Pahan olon saa maalaamalla pois. Elämän synkän puolen voi nähdä tsunamikatastrofia esittäväs-

Halisten äijä työn touhussa.

sä taulussa tai riemastuttavaa ironiaa avioliitosta taulussa ”Kivireki”. Koroisten seutukin on ikuistettu tauluun, jossa maisema avautuu niemeltä Tuomiokirkolle päin. – Kyllä tämä on ollut hyvä paikka asua. Viitisenkymmentä vuotta sitten talossa oli lapsia vilisemällä. Taloyhtiöiden välillä järjestettiin hiihtokilpailut Aurajoen jäällä joka vuosi. Halisten

äijällä on vieläkin kirjahyllyssään palkintoja muistona tuolta ajalta. Omien lastensa kanssa Halisten äijä kävi usein Halisissa metsäretkellä. Nykyisin hän on käynyt lastenlastensa kanssa Aurajoen rannalla onkimassa. Perinteet jatkuvat.

Teksti ja kuvat:
Ann-Christin Antell

”Kivireki” kuvaa ironisesti avioliittoa.

näkökulma

Opetuskoti Mustikka – pakolaistaustaisen kotiäidin pitkä polku työelämään

Opetuskoti on kokonaisvaltainen työmuoto, jonka tarkoituksena on tukea pienten lasten maahanmuuttajaperheiden kotoutumista Suomeen. Teemme työtä erityisesti äitien kanssa.

Sateenkaari Koto ry on koordinoanut vuodesta 2005 Halisissa Raha-automaattiyhdistyksen

rahoittamaa projektia, joka tällä rahoituksella elää viimeistä syksyään. Nämä ovat jännittäviä aikoja sekä perheille, vapaaehtoisille toimijoille että työntekijöille. Jatkorahoitusta on haettu. Tavoitteemme on saada Turun maahanmuuttajavaltaisille asuinalueille samankaltainen, matalan kynnyksen oppimisympäristö, jonne pienen lapsen kanssa on helppo tulla ja josta löytää vertaistukea, yhteisöllistä yhdessäoloa ja aktiivista suomen kielen ja kulttuurin opetusta.

Projektia valmisteltaessa tavoitteet olivat kaksisuuntaiset:

1. Helpottaa pienten monilapsisten perheiden kiinnittymistä omaan lähiöön ja heidän vahvistamistaan oman elämänsä aktiivisina toimijoina.

2. Tuottaa Sateenkaari Kodolle tietoa, miten oma päivähoitohenkilökuntamme voisi laadukkaasti elää kasvatuskumppanuudessa eri kulttuuritaustaisten perheiden kanssa.

Nopeasti meille selvisi, että naisten kielitaidon kehittäminen ja suomalaisen toimintakulttuurin ”avaaminen” olivat tärkeimpiä ja vaikeimpia tehtäviämme. Turistisuomi ei riitä vaan maahanmuuttajan kielitaidon on riitettävä moninaisissa arjen, asioinnin, koulutuksen ja työn tilanteissa. Vasta tämän jälkeen pääsisimme keskustelemaan eroista, yhtäläisyyksistä ja niiden merkityksistä.

Parhaimmillaan Opetuskoti-toiminta tavoittaa yhteiskunnassa syrjäytymisuhan alla elävät monilapsisten perheiden pitkään kotona eläneet pakolaistaustaiset naiset. Opetuskoti on kodikas ja turvallinen paikka, jonne naiset tulevat pienten lastensa kanssa ja osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Näin osallisuus ja aktiivinen vaikuttaminen vähitellen lisääntyvät ja ymmärrys yhteiskunnan rakenteista kasvaa. Naisten kielellisten ja toiminnallisten valmiuksien parantuminen välittyy suoraan heidän lastensa hyvinvointiin. Naisten tietoisuus kielen merkityksestä antaa heille myös oman äidinkielen – tunnekielen – vahvistamisen taitoja lastensa kanssa kommunikoidessaan. Esim. Lapsen pyytäessä mehua passiivinen äiti antaa hänelle mehulasin ja sanoo ole hyvä. Aktiivinen äiti lähtee

keskusteluun lapsen kanssa ja kysyy, onko sinulla jano, minkä väristä mehua otat, otatko maitoa vai vettä, juotko koko mukin vai vähemmän jne. Vaikka lapsi käyttäisi sekaisin suomea ja omaa äidinkieltään, äiti ei toru häntä, vaan ystävällisesti toistaa lapsen puheen hänen omalla äidinkielellään. Tämä auttaa lapsen kasvua kaksikieliseksi ja antaa perustaa suomen kielen laajaan ja hyvään oppimiseen. Kansalliset identiteetit eivät synny itsestään vaan niitä rakennetaan aktiivisesti ajassa ja tilassa.

Elokuun alussa Opetuskodin naiset ottivat ison askeleen eteenpäin: Turun Kristillinen opisto aloitti Mustikan Opetuskodissa suomen kielen ja kulttuurin opintoryhmän 15 tuntia viikossa. Laajensimme hyvää ja monipuolista yhteistyöverkostoaamme. Työelämäpolun pää on löytynyt.

Opetuskotiin ovat tervetulleita kaikki naiset Halisten alueelta. Iloiseen ryhmäämme olisi mukava saada myös suomalaistaustaisia naisia. Avointa toimintaa on päivittäin klo 12–15.

Läskykerho koululaisille aloittaa syyskuun alussa ja etsii yhä vapaaehtoisia ohjaajia. Perhemuskari on perjantaisin klo 11–12.

Opetuskodissa tavataan!

Henna Junttila
Sateenkaari Koto ry:n hallituksen puheenjohtaja

Dmitri Ovtchinnikov

Maarian altaan nykyinen tilanne ja tuleva kehittäminen innosti satakunta ihmistä yhteiseen tilaisuuteen.

Maarian altaalla hyvä tilanne

Maarian Allas ry:n traditioksi tullut alkusyksyn yleisötilaisuus keräsi keskiviikkona 26.8. Maarian Mahdin urheilumajalle satakunta luonnonystävää kuulumaan kaupungin asiantuntijoiden tietoja Maarian altaan ja sen ympäristön nykytilasta sekä niistä suunnitelmista, joita Turun kaupungilla on niiden suhteen.

Tilaisuudessa kuultiin altaan ympäristön osayleiskaavavalmistelusta, alueen ulkoilureitit-suunnitelmista suunnittelijan ja käyttäjän näkökulmasta, muinaismuistokohteista, altaan veden laadusta ja käytöstä, ympäristönsuojelusta, lintuharrastuksesta, alueesta liikuntamahdollisuutena, Aurajokisäätiön Maarian Allas ry:lle tekemistä projekteista sekä kalatilanteesta. Rapuja ei altaasta löytynyt mutta kalojen määrä oli tuplaantunut viime koekalastukseen ver-

rattuna. Museovirasto tunnisti Paimalan vanhan koulun takana sijaitsevan kaivon muinaislähteeksi ja kaupunki kustansi sen ympärille aidan, joka rakennettiin talkootyönä.

Yleisö pääsi tenttaamaan näitä asiantuntijoita sekä valtuustoryhmien edustajia heidän tulevista toimistaan tämän luonnoltaan erityisen monipuolisen alueen suojelemiseksi ja kehittämiseksi edelleen kaikkien turkulaisten virkistyskeitaaksi. Mikäli poliitikkojen puheet toteutuvat, Maarian altaan kehitys etenee suotuisaan suuntaan. Skeptistä soraääntäkin kuului. Turku2011 säätiö otti osaa tilaisuuden järjestelyihin kustantamalla kahvituksen. Parasta antia oli yhdistyksessä toimivan työharjoittelijan tulevaisuudenvisiot ja suunnitelmat alueen tulevan virkistys-, liikunta- ja kulttuuritoiminnan aloilla.

Maarian allas toimii varajuo-mavesialtaana vuoden 2011 ajan ja sen jälkeen se ”vapautuu” vesilaitoksen kontrollista. Yksi yleisön kysymyksistä koskikin vastuuta altaan veden laadusta; se tulee jatkossa kuulumaan ympäristöviranomaisille. Sitä odotellessa yhdistys valmistelee ja ideoi ammattikorkeakoulun työharjoittelija **Kimmo Pakkalan** avulla tulevaa toimintaansa. Se on anonut Varsin Hyvä ry:n kautta EU-rahoitusta Kukonrantaan tulevaa laituria ja kahdeksan hengen kirkkovenettä varten. Pakkala on ideoinut ja raportoinut alueen virkistyskäyttösuunnitelmia paitsi Kukonmäkeä, myös altaan etelä- ja pohjoispäitä varten. Hänen johdollaan yhdistyksen aktiivit ovat peranneet Kukonmäkeä ja -rantaa.

Päivi K. Eskola

KULTTUURIPÄÄKAUPUNKIHANKE ”KOROINEN – TURUN SYNTYSIJA” ETSII VAPAAEHTOISIA

Alueen kulttuuripääkaupunkihanke ”Koroinen – Turun syntysija” tarvitsee lisää vapaaehtoisia. Mukaan voi tulla vaikka näyttelemään, roudaamaan, puvustamaan, soittamaan, laulamaan, kускаamaan, keittämään kahvia tai muuten vain.

Jos olet kiinnostunut, niin ota yhteyttä sähköpostilla tai puhelimella.

Hanna Nurmi
koordinaattori
Koroinen – Turun syntysija
2011@koroinen.fi
GSM: 050 373 1031

RAKENNUSLEVYJÄ vuodesta 1970

Luotettavaa ja hyvää palvelua,
nopeasti ja ammattitaidolla

LEVY-JAATI OY

Autokatu 2, Turku puh. 253 9200, fax 277 0990
email: levy-jaati@pp.nic.fi

Avoinna ark. 8–17

Sahaus-
palvelu

www.lassila-tikanoja.fi

1 = 7

Yhdellä ajolla jopa 7 jätettä!
Vähennä päästöjä!

**Kierrätysmateriaalien lajitteleminen onnistuu
nyt entistä helpommin omalla kotipihallasi.**

Ota käyttöön L&T:n uusi nelilokeroinen kierrätysmateriaaliastia. Astiassa on omat osastonsa paperille, keräyskartongille, lasille, pienmetalille, muoville, poltettavalle jätteelle ja paristoille.

**Nelilokeroastian saat pihallesi
hintaan 9,90 €/tyhjennyskerta**

- Hinta sis. astiavuokran ja tyhjennyksen kahden-neljän viikon välein
- Myös muut tyhjennysvälit mahdollisia
- Hinta sis. alv 22 %

Ota yhteyttä asiakaspalveluumme p. 010 636 5656 tai lähetä yhteystietosi osoitteeseen turku.asiakaspalvelu@lassila-tikanoja.fi, otamme yhteyttä sinuun.

Lisätietoja osoitteesta www.nelilokero.fi

Puhelun hinta kiinteästä verkosta 8.21 snt/puh. +5.9 snt/min, matkapuhelimesta 29,13 snt/min. Jonotus maksullinen.

Tyhjennyksen hoitaa L&T:n uusi, nelilokeroinen jäteauto, joka kerää kaikkea seitsemää kierrätysmateriaalia omiin lokeroihinsa yhdellä käynnillä.

Näin jätteenkuljetuksesta aiheutuva liikenne vähenee, jolloin myös päästöt supistuvat.

Maarian kirkon länsipäädyn kolme ristiä.

Kotikirkko tutuksi

Maarian seurakunta on halunnut esitellä Maarian kirkkoa seurakuntalaisilleen ja vierailleen monin tavoin. Kuluneen kesän se oli tiekirkkona. Satunnaiset kulkijat poikkisivat ihailemaan keskiaikaista pyhäkköä. Kattomaalaukset, kirkon esineistö ja kirkkomaa ohjasivat tutustujia vuositaiseen kirkon historiaan ja kulttuuriperintöön.

Joka sunnuntaiset jumalanpalvelukset ovat pysähdyspaikkoja arjen keskellä. Perhejuhlat, kirkkokonsertit ja esittelytilaisuudet kokoavat seurakuntalaisia vanhojen holvien suojaan. Joskus kannattaa istahtaa kirkon penkkiin ja antaa ajatusten ja katseen kiertää kirkon holveja.

Huomio kiinnittyy helposti yksinkertaisiin piirrokseen. Niissä voi nähdä, miten keskiajan ihmiset elivät. Kuviissa erottaa ritari-turnajaiset, kauppalaivan, luostarikirkon ja munkkeja. Voimme kurkistaa ihmisten uskomusmaailmaan jatulin-tarhoineen, elämänpuineen ja pyhimyksineen.

Uudempaa perinnettä edustavat alttaritaulut, kirkkotekstiilit ja urut. Kirkko-

herroista kertovat seinien muistolaatat. **Jaakko Finno** teki ensimmäisen suomenkielisen virsikirjan ja **Pietari Kalm** tunnetaan myös tutkimusmatkailijana ja kasvitietelijänä.

Osa esineistä ja maalauksista tuo viestin kirkkokokemuksen alkua ajoista. Kirkkokohan vihittiin alun perin katoliseksi kirkoksi.

Itä-Maarian alueneuvosto on tehnyt esityksen, että Maarian seurakunnan alueen koulujen viidesluokkalaisten voisivat osana historian ja uskontojen opetusta vierailla Maarian kirkossa ja saada tuntumaa eri aistien

avulla kirkon menneisyydestä ja nykyisyydestä. Vierailulla tutustuttaisiin kirkon historiaan, musiikkiperinteeseen ja taiteeseen. Oppilaille esitettäisiin välähdyksiä kirkkoon liittyvistä kulttuuripersoonista. Kirkko halutaan tuoda esille myös ihmisen hengellisen elämän hoitopaikkana. Vierailut on tarkoitus toteuttaa lokakuussa, jolloin on kirkon vihkimisen muistopäivä.

Vierailut toteutetaan yhdessä seurakunnan eri työntekijäryhmien kanssa.

Pertti Pussinen

Maarian kirkon sakariston ikkuna.

kukkakauppa NUMMEN NARSISSI KY

Vanha Hämeentie 29
Turku
Puh. 237 2005

AVOINNA:
Ark. 9.00–18.00
La–Su 9.00–14.00

TASARAKENNUS OY

YLI 30 VUOTTA AMMATTITAITOISTA MAA- JA VIHERRAKENTAMISTA

KAIPAAKO PIHASI KUNNOSTUSTA?
ONKO LAATOITUKSET TEHTY?
ENTÄ MIKÄ ON PUTKIESI KUNTO?

WWW.TASARAKENNUS.FI

WIKLUNDIN APTEEKKI

Lounas arkisin klo 11–13
Lounaslista: www.linnasmaki.fi
Kelan tukema opiskelijalounas

Lustokatu 7
20380 Turku
puh. (02) 412 3500
www.linnasmaki.fi

Lakipalvelu Leinonen

- * avioehtosopimukset
- * avioerot, ositussopimukset
- * testamentit
- * perunkirjoitukset
- * korvaus- ja sopimusasiat
- * asumisongelmat
- * sovittelupalvelut

OTL Timo Leinonen

Puh: 040 7425 061

Maarian Myllyojalla Tapahtuu

– mielenkiintoisia luentoja, mielen harjoituksia ja luonnonmukaisia hoitoja –
c/o Marja-Liisa Haapa-aho
Paimalantie 374, 20460 TURKU
Kotisivut: www.goldenage.fi/ruusuportti
Tilaisuudet järjestää
Ruusuportti ry
Tervetuloa

KOTIPESULA

Mattojen ja kodintekstiilien palvelupesula

Ruunikkokatu 3

Orikedon postin vieressä

Puh. (02) 238 7799

www.turunkotipesula.fi

kari.karppelin@turunkotipesula.fi

- Nopeasti
- Edullisesti
- Valvottomasti

Plyysi- ja käytävämatot laakavesipesuna

Tervetuloa katsastukseen

Palvelemme joustavasti ja monipuolisesti kaikissa ajoneuvojen katsastus-, rekisteröinti- ja vakuutusasioissa.

Oriketo

Vanha tampereentie 205
ma 8 - 17 (huom!)
ti - pe 8 - 17
la 9 - 13
p. 075 323 2540

Uusi kohteemme Jaanipuistossa

Ennakkomarkkinoinnissa

AS OY TURUN AHOKAUNOKKI

on neljäs Jaanipuistoon rakennettavista yhtiöistä. Kohde sijaitsee uuden Tähtimökadun varrella, keskusta-alueen itäpuolella, pientaloalueen reunalla. Uudet kodit ovat valoisia, avaria ja toimivia ja sopivat erikokoisille perheille.

Tontille rakennetaan viisi rakennusta, joissa huoneistoja on yhteensä 19 kpl. Kaksi rakennusta toteutetaan ns kytettyinä asuintoina ja kolme rivitaloina. Kaikki rakennukset ovat kaksitasoisia. Asuntokohtainen puoliämmin varastotila on sisäänkäynnin yhteydessä. Kohteen rakentaminen alkaa mahdollisesti keväällä.

Huoneistotyytit ja hinnat alkaen		
3h+k+s	87,5 m ²	mh. 153.100
4 h+k+s	88,0 m ²	mh. 158.400
4 h+k+s	98-99,5 m ²	mh. 166.600
5-6h+k+s	118 m ²	mh. 200.600
		vh 240.600
		vh 246.400
		vh 264.600
		vh 318.600

Tervetuloa
uuteen kotiin!

asunnot.fi

Puheluhinnat 020-alkuisiin numeroihin ovat:
lankapuhelimesta 8,21 snt/puhelu + 6,9 snt/min tai
matkapuhelimesta 8,21 snt/puhelu + 16,9 snt/min
(sisältäen alv 22 %).

Palmberg TKU Oy
Rauhankatu 11 A, 20100 Turku
Asuntomyynti palvelee ark. 9.30-16.00
Puhelin: 02071 58888
Faksi: 02071 58891
S-posti: asuntomyynti@palmberg-tku.fi
www.palmberg-tku.fi

LEMMINKÄINEN-KONSERNI

YMPÄRISTÖLLE HYVÄÄ ENERGIAA

Meiltä saat ympäristöystävällistä sähköä ja lämpöä kotisi. Valjasta ehtymätön tuuli kotisi energianlähteeksi tai nauti uusiutuvilla energialähteillä tuotetusta lämmöstä. Lue lisää ympäristömyötäisestä energiastamme netistä www.turkuenergia.fi.

www.turkuenergia.fi

Turku Energia

Mastermark myy Metsämäessä menestystä yrityksille

Pohjoismaiden johtava liikelahjojen ja myynninedistämistuotteiden toimittaja Mastermark Oy on viihtynyt Metsämäessä jo parikymmentä vuotta. Toimintaa on teollisuusalueella kolmessa rakennuksessa, Piiskakujalla ja Ravurinkadulla.

Mastermark Oy on vuonna 1978 perustettu turkulainen yritys. Henkilökuntaa on ympäri Suomea noin 90 henkeä. Heistä 37 työskentelee asiakaspalvelu- ja myyntitehtävissä. Toimitusjohtajan tehtävää on hoitanut **Lauri Honka** vuodesta 1995 alkaen.

Erinomainen sijainti ohikulkutien varrella

Piiskakujalla sijaitsee Mastermarkkin pääkonttori, josta käsin hoidetaan myyntiä. Ravu-

rinkadun hallissa puolestaan toimivat paino, varasto ja pakkaamo. Ravurinkadulla toimii myös tytäryhtiö Nexet omassa toimipisteessään. Nykyisille sijoilleen yritys muutti aikanaan Teollisuuskadulta.

– Sijainti täällä ohitustien kupeessa on mitä parhain, Lauri Honka kiittelee. – Näen alueen arvon myös koko ajan parantuneen. Ohitustiestähän on kasvanut suuri kauppatie Myllyn ja muiden suurten ostoskeskusten nousua sen

varrelle. Lisäksi tähän lähistölle tehdään jatkuvasti uusia teollisuusrakennuksia. Nytkin Ravurinkadun hallin naapurissa rakennetaan.

Ohiustie takaa luonnollisesti myös erinomaiset liikenneyhteydet. Mastermarkin myyntikonttoreita sijaitsee Turun lisäksi Espoossa, Tampereella, Porvoossa, Lahdessa ja Oulussa. – Sekä Espoon että Tampereen konttoriin ajaa Turun pääkonttorin pihasta rivakasti: tunnissa ja 33 minuutissa, Honka kertoo tyytyväisenä.

Lauri Honka ei keksi alueesta mitään kritisoitavaa. – Ihän naapurista saa nykyään vielä erinomaista lounastakin, hän myhäilee.

Asiakkaan kohtaaminen on alalla antoisinta ja haastavinta

Liikelahjojen tarjoajan ja niihin liittyvien palvelujen tuottajan toiminta-ajatus on myydä tuotteita, joista on hyötyä asiakasyrityksen omassa menestyksessä.

– Ensisijaista on aina kohdata asiakas henkilökohtaisesti. Jokainen asiakas on yksilö, jolla on omat tarpeensa riippuen muun muassa siitä, millä alalla yritys on. Henkilökohtainen kontakti asiakkaaseen on tärkeä. Tämä on alalla antoisinta mutta samalla myös haastavinta, toimitusjohtaja pohtii.

Asiakkaan tarve voi olla myynnin edistäminen, asiakassuhteiden hoito tai oman henkilökunnan huomioiminen ja motivoiminen. - Kun tarve on selvillä, mietitään yhdessä asiakkaan kanssa, mikä olisi yrityksen arvoihin ja markkinointistrategiaan sopiva tuote. On tärkeää miettiä, mitä halutaan tuotteella viestiä, Honka tiivistää.

– Me myymme välineitä, hyviä tuotteita, mutta viesti niiden takana on kuitenkin merkityksellisin. Esimerkkinä voisi pitää vaikka lääkäriaseman korvalääkäriä, joka voi mahdollisesti ikävänkin tutkimustilanteen jälkeen antaa pienelle potilaalleen ilahduttavan ja lohduttavan muis-

ton. Pienikin esine voi jättää potilaalle uudenlaisen, positiivisen kuvan kohtaamisesta ja lääkäriasemasta, Lauri Honka maalailee.

Liikelahja on yksilöllistä mainontaa

Tuotteessa oleva mainos on tehokas, sillä se on yksilöllinen. – Esimerkiksi televisio-mainonta ei ole yksilöllistä. Ei kukaan tule kiittämään yritystä mainoksen nähtyään, että kiitos kun sain katsoa tämän. Sen sijaan liikelahjan saaja saa lahjan myötä hyvää mieltä ja kokee kiittolaisuutta. Merkitys on psykologisessa mielessä suuri, Lauri Honka kertoo liikelahjan ideasta.

Mainos myös säilyy ja näkyy tuotteen mukana, ja mainonta voi näin olla hyvin pitkäaikaista.

Liikelahjan halutaankin nykyisin usein olevan käytännöllinen: – Tämän hetken hittituotteita taitaa olla pieni, yrityksen logolla varustettu käsidesipullo.

Toinen suuntaus ovat tyylikkää design-tuotteet. Mastermarkin tytäryhtiö Nexet Oy tunnetaan tutuista, kuluttajamyyntiin suunnatuista merkituotteista.

Asiakkaina kaiken kokoisia yrityksiä

Mastermarkkin tyypillistä asiakasta on vaikea määrittellä.

- Asiakkaamme voi olla mikä

vaan yritys, jolla on henkilökuntaa ja asiakkaita. Yrityksiä on asiakaskunnassamme kaiken kokoisia, Honka kertoo.

– Olen aina muistuttanut siitä, että tuotelahja on tehokkaampi kuin vastaava rahapalkinto. Tuotteesta jää pysyvä, konkreettinen muisto toisin kuin rahamuistamisesta.

Internet on muuttanut alaa

Tekninen kehitys on ollut huimaa Mastermarkkin alkupäivistä nykyyhetkeen. Internet on nykyisin huomattavan tärkeä apuväline liikelaahjabisneksessä.

Mastermarkin palvelut ovat myös kehittyneet vuosien varrella: – Alussa toiminta oli suoraviivaisempaa. Silloin mietittiin ennemminkin kerta-
tarpeiden hoitamista. Nykyisin asiakas voi ulkoistaa koko liikelajatoiminnan suunnittelusta hankintaan ja jakeluun asti, toimitusjohtaja pohtii ajan muuttumista.

Tulevaisuudessa Mastermarkissa pyritään kasvattamaan entisestään jakeluverkkoa, parantamaan edelleen tuotekehitystä ja markkinointia. – Parhaan kiitoksen tässä työssä saa aina, kun huomaa saaneensa asiakkaan luottamuksen, Lauri Honka toteaa.

Virpi Lummevuo

Palveleva Paikallisosuuspankki Hämeenkadulla

- Hoidamme asiakkuuden siirron puolestasi kuluitta
- Paikallisosuuspankeilla on oma 50 000 euron talletussuoja
- Meiltä saat juuri Sinulle sopivan rahoitusratkaisun asunnon ostoon, remontiin tai vaikka auton vaihtoon

LIEDON OSUUSPANKKI
Hämeenkatu 12, Turku
puh. (02) 4711 470

Olemme avoinna
maanantaisin klo 10-18,
tiistai-perjantai klo 10-16.30.

www.liedonosuuspankki.fi

Monipuoliset jätteiden vastaanottopalvelut

Topinojan jätekeskus, Turku

Pitkäsaarenkuja 7, ☎ 020 728 2130 • avoinna ma–pe 6.30–21

Jätekeskus on normaalien aukioloaikojen lisäksi avoinna Kierrätysviikon lauantaina 24.10. klo 9–14.

Jäteneuvonta 0200 47470 ma-pe 9-16 (pvm, mpm)

www.tsj.fi

Asioita voi muuttaa, säästämällä.

10000

Säästäminen kannattaa aloittaa vaikka tänään. Pienestäkin kuukausittaisesta summasta tulee suuri summa, kun annat ajan tehdä tehtävänsä. Säästöistä voit saada myös OP-bonusta. Käy osoitteessa op.fi/saastaminen katsomassa säästölaskuriamme tai tule käymään konttorissamme. Näet itse, kuinka aika vaurastuttaa säästäjän.

TURUN SEUDUN
Osuuspankki

Jauhoja, verkkaa, säämiskää ja purjekangasta

Suomen teollisuuden juuret löytyvät Aurajoen Halisten koskialueelta. Sinne rakennettiin Suomen ensimmäiset vesimyllyt ja maan ensimmäinen teollisuuslaitos, verkakutomo valkkimyllyineen.

Aurajoen laakso oli jo rautakaudella maamme tärkeimpiä asutuskasuksia. Maanviljely oli ilmeisesti silloin valtaelinkeino. Aurajoen jokilaakso sijaitsi keskiajalla aluetta ympäröivien kylien peltöjen keskellä.

Aurajoen suuhun muodostui kauppapaikka, josta verkottuivat yhteydet Itämeren suurim-

Piispat mylläreinä

Kirkko hankki hallintaansa Koroisten tilan lisäksi useita Halisten lähellä olleista maataloista kuten esimerkiksi Paaskunnan tilan Kaarinan pitäjän puolelta. Tiloilla oli osuus Halisten koskeen ja sen käyttövoimaan. Näin kirkosta tuli myös Halisten myllylaitosten haltija.

ilmeisesti Tätälä, joka sai myöhemmin nimekseen Kreula. Arkkiteinin talojen nimet olivat vastaavasti Kallonen eli Komonen ja Löytänä eli Frantti.

Halisten kylän taloilla oli koskeen liittyviä oikeuksia. Niinpä talot myös rakensivat käyttöönsä omat myllynsä. Näin 1500-luvun alkuun tullessa Halisissa oli niin piispalla, luostarilla kuin Turun arkkiteininilläkin oma myllynsä.

Halisten piispanmylly mainitaan asiakirjoissa ensi kerran

si, Kustaa Vaasa kruunattiin Ruotsin kuninkaaksi ja kirkon omaisuus takavarikoitiin valtiolle suurilta osiltaan uskonpuhdistuksen myötä. Uskonpuhdistus käynnistyi Västeråsin valtiopäivien päätöksellä vuonna 1527.

Käytännössä nämä suuret muutokset valtakunnan tasolla merkitsivät Halisissa sitä, että niin Halisten kylän talot kuin myllyt siirtyivät kirkolta vähitellen valtiovalle, kruunulle, jonka käskynhaltijan hallinto-

rin talo, Tätälä, samana vuonna kuin myllykin eli vuonna 1538, arkkiteinin talot, Kammonen ja Löytänä taas vastaavasti 1542.

Jauhomyllyjen tämän kauden toiminnasta tiedetään, että vuonna 1542 linnan vouti **Tuomas Ryting** jauhatti jossakin Halisten myllyssä noin 24 000 litraa ruista. Parin vuoden päästä eli vuonna 1554 Turun linnan käskynhaltija **Simo Tavast** sai kuninkaalta määräyksen rakentaa uusi mylly Ha-

lampaita tuotiin Englannista saakka, tosin myös suomalaisen lampaiden villaa käytettiin verkakankaan raaka-aineena.

Verka oli ollut tärkeä tuontitavara 1300- ja 1400-luvulla, jolla maksettiin myös virkamiesten palkkoja. Sen myyntikin oli luvanvaraista. Kotimaisella tuotannolla pyrittiin vähentämään tuontitarvetta ja samalla säästämään valtion varoja.

Verkakankaan valmistus tapahtui vaihteittain sekä Tu-

Osa 1: Halisten teollisuushistoriaa

Halisten kosken pohjoisranta oli Maarian puolta; vastaranta puolestaan Nummen puolta. Teollisuuslaitoksia ja mylly myllärintupineen oli molemmin puolin koskea.

piin kauppakeskuksiin. Kauppapaikka on hyvinkin voinut olla Halisten kosken yläpuolella silloin, kun Aurajoki oli purjehduskelpoinen myös nykyisen kosken alueella.

Koski syntyy

Tilanne muuttui, kun maa nousi. Halisten koski alkoi syntyä 800–1000-luvulla muodostaen Aurajoen suun.

Vähäjoki oli vielä tuolloin itsenäinen joki, joka laski mereen Koroisissa. Markkina- paikka on silloin saattanut olla Koroisten niemellä, jonne johti myös teitä sisämaasta.

Koroisista tuli joka tapauksessa kirkollinen keskus, kun alueelle siirrettiin Nousiaisista piispanistuin vuonna 1229. Kun maa nousi ja laivat kasvoivat, piispanistuin siirrettiin vuonna 1290 nykyisen Turun tuomiokirkon kohdalle.

Itämerellä vaikuttanut merirosvoyhteisö, ns. vitaaliveljet, tuhosi Koroisten niemelle jäljelle jääneet kirkolliset arvokennukset vuonna 1396.

Halisten myllyjen rakentamisvuodesta ei ole tietoa. Niitä pidetään Suomen ensimmäisinä vesimyllyinä.

Ensimmäinen kirjallinen maininta myllyistä ja niihin liittyvästä suluista on vuodelta 1352, kun piispa **Hemming** teki sopimuksen Halisten kosken yläpuolella asuvien Kaarinan ja Liedon pitäjien talonpoikien kanssa. Halisten kosken myllysulut luvattiin pitää avoinna kolme viikkoa keväällä ja kolme viikkoa syksyllä korkean veden aikana, jotta kala olisi voinut esteettä nousta kosken yläpuolelle. Sopimuksen tarkoituksena oli varmistaa se, että talonpojat saattoivat kalastaa kosken yläpuolella.

Piispa Hemming oli hankkinut kirkolle Koroisiin nähden Aurajoen vastakkaisella rannalla sijainneen Kairisten tilan vuonna 1345.

Myös Halisten kylän kolme taloa siirtyivät vähitellen kirkon instituutioiden, pyhän Olavin luostarin ja Turun arkkiteinin hallintaan. Luostarin talo oli

vuonna 1407. Kysymys oli siitä, että lietolaiset olivat valittaneet, että piispa **Bero** oli tukkinut Aurajoen myllypadolla. Pidetyssä katselmuksessa todettiin, että piispan pato oli sopimuksen mukainen. Kallioon hakattu uoma sen sijaan määrättiin kuitenkin tukittavaksi.

Vuonna 1468 kärkeä jätettiin luostarin ja Halisten kylän talonpoikien kesken siitä, oliko luostari rakentanut myllyn pitoon liittyvän talon talollisten maalle myllynsä välittömään läheisyyteen. Päätöksen mukaan talo oli kylän mailla ja se oli siirrettävä takaisin alkuperäiseen paikkaansa kauemmas koskesta.

Myllyn jauhot linnan säkkiin

Kuningas **Kustaa Vaasan** aikana 1500-luvun alussa tapahtui suuria muutoksia niin Turussa kuin Halisten kosken alueella.

Ruotsi irtaantui Tanskan kuninkaan johtamasta Kalmarin unionista, nykyinen Suomi nimettiin Ruotsin maakunnak-

keskus sijaitsi Turun linnassa.

Linna eli silloin kukoistuskauttaan. Sitä uudistettiin ja laajennettiin merkittävästi vuonna 1556. Töitä johti saksalainen Freiburgista kotoisin oleva rakennusmestari **Jacob Richter**. Samalla uudistettiin myös valmistustekniikkaa. Mukaan tuli kirveiden ja puukojen lisäksi sahoja, sorvia ja liimaa saksalaisten puuseppien myötä.

Vuonna 1562 **Juhana**-herttua toi linnaan puolisoonsa Puolan kuninkaan sisaren **Katariina Jagellonian**. Linnan salit sisustettiin renessanssityyliin kalliilla seinävaatteilla. Seuraavana vuonna valta kuitenkin jo vaihtui ja Juhana vangittiin. Linnan loistoajat jäivät taakse.

Halisten kosken kolme myllyä siirtyivät valtiovalle seuraavasti: luostarin mylly vuonna 1538, arkkiteinin mylly vuonna 1542, ja ilmeisesti viimeisenä piispan mylly vuonna 1547. Halisten kylän talot taas ilmeisesti seuraavasti: luosta-

lisiin. Kevättulva 1570-luvun alussa vei mennessään yhden myllyistä, joka rakennettiin uudelleen vasta 1586.

Verkakutomo aloitti teollisuuden

Linnan vallan aika merkitsi Halisten tuotantotoiminnan monipuolistumista.

Yksi jauhomyllyistä otettiin vuonna 1545 perustetun Turun verkakutomon käyttöön. Tätä verkakutomoa pidetään maamme ensimmäisenä teollisuuslaitoksena, manufaktuurina. Näin voidaan sanoa Halisten olevan Suomen teollisuuden syntypaikka.

Verka on ohueksi vanutettua villakangasta. Nykyisin verkatyypistä kangasta käytetään esimerkiksi biljardi- ja kasinopelipöytien päällysteenä.

Sarkakankaasta verka erosi siinä, että se oli ohuempaa ja hienompaa. Pehmeys saatiin aikaan vanumalla ns. valkkimyllyssä. Raaka-aineiltakin vaadittiin enemmän. Siksi

run linnassa että Halisissa. Linnassa villa kehrättiin langaksi, joka sitten kudottiin kankaaksi. Kangas kuljetettiin Halisiin, jossa se vanutettiin ja värjättiin. Valmistaa kangasta kutsuttiin Turun tai Halisten veraksi. Sitä oli väriltään ainakin valkoista, harmaata, mustaa, ruskeaa, punaista ja vihreää. Vuotuinen tuotantomäärä lienee ollut noin 600 – 800 metriä.

Tehtaan vanutusyksikkönä toimi Halisten teollisuuden historiaa tutkineen **Veli-Pekka Toropaisen** mukaan entinen arkkiteinin jauhomylly. Laitoksella oli henkilökuntaa yhteensä linnan tuotantoyksikkö, ns. kankuritupa mukaan lukien noin kuusitoista henkeä.

Turun linnan aikaan valtiovalle oli myös oma kalastuslaitos Halisissa, joka tuotti kuivattua kalaa linnan tarpeisiin. Esimerkiksi laitoksesta toimitettiin 128 kiloa (15 leiviskää) kuivia säynäviä Turun linnaan vuonna 1552.

Kaupunki jauhoi pormestarille palkan

Vuonna 1614 Turun linna paloi. Palon jäljet korjattiin, mutta vain osa linnan tiloista otettiin uudelleen käyttöön. Näihin aikoihin Turun kaupunki kiinnostui Halisten laitoksista. Kaupunki pyysi kruunulta lupaa selvittää, olisiko ne mahdollista siirtää kaupungin käyttöön.

Kaupunki sai luvan selvityksen tekoon vuonna 1634. Ehtona oli se, että muutoksesta ei saa aiheutua mitään vahinkoa kruunulle. Vuoden 1635 lopulla kaupunki sai Halisten jauhomyllyt käyttöönsä. Luovutuksen ehtona oli se, että niiden tuotto tuli käyttää kaupungin hallinnosta vastaavien pormestarien ja raadin palkkaukseen.

Päätös jauhomyllyjen uusi-

tamppimyllyn vuokran raadin palkkaukseen. Samana vuonna kruunu luovutti myös kaupungille Komoisten ja Frantsin tilat maistraatin palkkatiloiksi.

Kato, sota ja vuokralainen

Vuosi 1684 oli niin kuiva, että satomäärä jäi puoleen tavallisesta. Lisäksi 1690-luvulla lieinee ollut useampia katovuosia. Nämä seikat yhdessä kulkutautien kanssa johtivat siihen, että 1700-luvun alussa koko myllytoiminta lamaantui ja rakennukset rappeutuivat.

Tilannetta pahensi **Kaarle XII**:n aikainen suuri Pohjansota ja sitä seurannut isovihan aika. Venäläiset miehittivät Turun vuonna 1713. Valtaosa kaupungin porvareista ja säätyläisistä

hänen leskensä, ja hänen jälkeensä taas heidän kaksi poikaansa sopimuskauden loppuun saakka, eli vuoteen 1742. Pojat olisivat olleet valmiit jatkaamaan sopimusta, mutta kaupunki edellytti vuokran korotusta, johon pojat eivät olleet valmiit. Ilmeisesti he pelkäsivät levottoman sota-ajan liiaksi vaikeuttavan taloudenpitoa.

Katselmuksessa 1742 Wittfoothin sopimuskauden päättyessä rakennus- ja laitostkannan tilan todettiin olevan seuraava: Nummen eli Kaarinan puolella oli mylly, käyttökelvottomassa kunnossa oleva myllärin aitta, karjasuoja, sauna ja jauhoaitta. Maarian puolella taas mainitaan olleen mylly ja romahtanut pato. Ilmeisesti jäiden lähtö oli vaurioittanut pahasti laitteistoja ja niiden suojarakennelmia.

Maistraatti ryhtyi hallinnoimaan

Wittfoothin vuokrauskauden umpeuduttua 1744 Halisten laitosten hallinnointi järjestettiin uudelleen. Kaupungin puolelta vastuu laitoksista jaettiin mm. järjestysasioista vastaavan maistraatin sekä kaupungin taloushallinnosta vastaavan, porvaristosta koostuvan kaupungin-vanhempien kesken.

Maistraatti vastasi laitosten toiminnasta ja nimesi jonkun jäsenistään vastuuhenkilöksi tähän tehtävään. Vanhemmat taas myönsivät maistraatin esityksestä varat korjauksiin ja muutoksiin, valvoivat näitä töitä sekä hankkivat tarvikkeet niitä varten.

Laitokset jaettiin kahteen yksikköön: valkkimyllyyn ja kahteen jauhomyllyyn. Toinen jauhomyllyistä oli Halisten kylä puolella ja sitä kutsuttiin Maarian puolen myllyksi. Samalla puolella oli myös valkkimylly. Vastakkaisella puolella jokea olevaa jauhomyllyä kutsuttiin taas Nummen puolen myllyksi.

Maistraatti otti jauhomyllyt suoraan hoitoonsa palkkaamalla itse myllärit ja muun henkilökunnan. Valkkimylly sen sijaan vuokrattiin muiden käyttöön.

Jauhomyllyt remonttiin

Vuonna 1747 todettiin, että molemmat jauhomyllyt, joista silloin toinen oli sihti- ja toinen kokoryynimylly, olivat siinä kunnossa, että ne edellyttivät isoja korjauksia. Korjauksista laadittiin piirustukset, ja puut korjauksiin hankittiin Kemiön saarelta valtion mailta maaherran luvalla.

Vuonna 1751 pidettiin katselmus Nummen jauhomyllyn rakennuksista, koska mylläri oli ilmoittanut, että katto vaatii pikaista korjausta. Samassa katselmuksessa todettiin myös, että Maarian puolen myllytupa oli liian lähellä vesirajaa, koska joen virtaukset olivat vieneet lattian pohjatäytteet ja tämän johdosta koko tupa oli vaarassa romahtaa.

Kaikesta päätellen korjauksiin ryhdyttiin viipymättä. Myllytupa siirrettiin Frantsin tilan maille ylemmäs rannasta. Korvauksena tästä Frantsin ti-

lalle myönnettiin oikeus vero-vähennyksiin.

Vuoden 1769 myllylaitosten kuntokatselmuksessa todettiin, että Kaarinan puoleinen mylly rakennuksiin ja patoineen oli jo päässyt korjauskelvottomaan kuntoon. Uudistusrakennukset saatiin valmiiksi jo samana vuonna. Uudistusten yhteydessä alueella tehtiin myös louhintatöitä myllytoiminnan tehostamiseksi. Mylly saatiin kuitenkin tyydyttävään toimintakuntoon vasta isojen muutostöiden jälkeen. Ilman näitä myllyn kapasiteetti oli aivan liian pieni.

Vuoden 1787 katselmuksessa myllylaitoksessa havaittiin seuraavanlaisia puutteita: Nummen puolen myllyssä ensimmäinen kivipari oli vaihtokunnossa, myllyn kannatinrakenteet ja vesirattaat vaativat korjauksia, kuten myös osa kulkureiteistä ja varastotasanteista. Maarian puolen myllyssä taas korjauksen tarpeessa olivat mm. myllyrakennuksen katto, osa seinistä sekä veden tuloränni. Myllyn käynnistäminen vaati välittömiä korjauksia käynnistyslaitteissa, trällipyöriissä.

Vuonna 1813 Nummen puolen mylly oli taas ehtinyt vanhentumaan siinä määrin, että sen korjaaminen olisi edellyttäminen koko myllyn uudelleen rakentamista. Maarian mylly taas oli korjattavissa pienemmin toimenpitein.

Maarian puolelle rakennettiin uusi myllärin tupa vuonna 1819. Tämä jäi maistraatin kauden viimeiseksi uudisrakennukseksi.

Valkkimyllyn historia päättyi syystulvaan

Valkkimylly uusittiin vuonna 1748. Myllyyn kuuluvia tamppauslaitteistoja voitiin käyttää sekä verkakankaan ja säämiskän valmistukseen rinnakkain. Ilmeisesti ne myös vuokratitiin erikseen siten, että toinen vuokraaja teki verkakangasta ja toinen säämiskää. Uudistustöiden aikana vuokraaja oli säämiskäntekijämestari **Petter Gelhard**.

Vuonna 1756 kaupunki teki 12-vuotisen vuokrasopimuksen turkulaisen laivanvarustajan **Jacob Kijkin** kanssa. Kijk oli monipuolinen teollisuusmies. Hän oli vuonna 1743 hankkinut Teijon ruukin sekä jossa-kin vaiheessa myös Kairisten tiilitehtaan Koroisten niemen vastakkaisella rannalla.

Kijk laajensi laitosta ja syvensi veden syöttökanaalia louhimalla niin, että sekä verkakankaan ja säämiskän yhtäaikainen valmistusmahdollisuus turvataisiin.

Kijk ei itse kuitenkaan vastannut laitoksen toiminnasta vaan siirsi vuokraoikeutensa edelleen. Vähän aikaa laitoksen toiminnasta vastasi mm Multavierulla sijainneen paino- ja värjäyslaitoksen kauppapalvelija **Lars Nordman**, joka maksoi vuokraa Kijkille.

Vuonna 1775 säämiskän valmistuslaitos vuokrattiin johtaja **Joseph Bremerille** 10-vuotisella vuokrasopimuksel-

la. Bremer siirsi vuokraoikeutensa viiden vuoden kuluttua säämiskäntekijämestari **Isak Wollanderille**.

Wollanderin jälkeen ei enää ilmeisesti löytynytkään säämiskän valmistuksesta kiinnostunutta vuokraajaa. Toisin sanoen säämiskän teko olisi päättynyt Halisten koskella noin vuonna 1785. Luultavaa kuitenkin on, että säämiskän sijasta tamppauslaitoksessa tampattiin purjekankaan valmistuksessa käytettävää hamppua.

Verkalaitoksen vuokraajana oli vuodesta 1780 jauhomylärinä aikaisemmin toiminut **Erkki Heikinpoika**, joka uusi sopimuksen vuonna 1786. Nyt sopimukseen tuli ehto siitä, että säämiskämyllyä ei saanut käyttää, jos sen käyttö vaarantaisi jauhomyllyjen veden-saannin. Halisten kylän isännät **Antti Komonen** ja **Erkki Frantsi** olivat vuokraajan ta-kuumiehinä.

Tämän sopimuskauden jälkeen, eli vuodesta 1786 laitoksen toiminnasta vastasi Turun purjekangastehdas, joka uudisti vuonna 1807 vuokrasopimuksen. Sopimus kattoi 25 vuotta. Tehtaan edustaja toimi silloin tehtaan osakas **Jean Tjäder**. Sopimus edellytti, että vuokraaja rakentaa uuden valkkirakennuksen, joka oli vuoden 1787 katselmuksessa todettu vaativan huomattavaa korjausta. Kaupunki taas vastasi patorakennelmista.

Itse valkkimyllyn rakennus on vuoden 1787 katselmustietojen mukaan ollut 12,6 metriä pitkä ja 6 metriä leveä. Myllyssä oli vain yksi vesipyörä, josta saatiin voima molempiin laitoksiin eli verkakankaan valmistukseen ja hampun tai säämiskän tamppaamiseen. Tamppausvälineenä oli tammi- tai mäntytukki.

Valkkimyllyrakennus tuhoutui vuoden 1824 suuressa syystulvassa 9.11.1824, jolloin tulva rikkoi padon. Tulva-veden myötä rakennus ajautui Hirvensalon rantaan mukaan noin tuhat kiloa raaka-aineenä käytettyä Riiasta tuotua hamppua.

Syystulva oli poikkeuksellisen ankara. Vedet nousivat Suomenlahden perukoilla Pietarissakin noin kolme metriä yli normaalin vedenpinnan. Sen korkeammalle se ei ole tässä hyvin tulvaherkässä suurkaupungissa koskaan noussut. Tulva antoi todennäköisesti myös Venäjän merkittävimpänä runoilijana pidetylle **Aleksander Puskinille** aiheen Vaskiratsastaja-runoon, joka on yksi hänen tunnetuimmista teoksistaan.

Padon jatkuva korjaushaaste

Vesimyllyjen toiminnan kanalta patorakennelmat koskissa olivat välttämättömiä. Ensimmäiset kirjalliset maininnat Halisten myllyistä koskevat nimenomaan veden virtaamista ohjaavia sulkurakennelmia. On todennäköistä, että niitä on jouduttu jatkuvasti myös

korjaamaan.

Pato oli maistraatin aikaan 1700-luvulla mäntytukeista valmistettu leveä ylivuotopato. Tukit olivat kahdesa rivissä. Rivien välissä oli poikkiseiniä tukirakenteina. Tukkirivistön väli oli täytetty kivillä, hiekalla ja sammaleella.

Padon keskellä oleva kulmaus jakoi padon kahteen osaan: Maarian ja Nummen patoihin, kuten jauhomyllytkin jaettiin. Nummen puolella rakennettiin 1700-luvulla viimeistään rakennusten eteen kivinen suojavalli, jotta jäät eli Halisten ukot ajautuisivat poispäin rakennuksista.

Isompia korjauksia patoon tehtiin ainakin vuosina 1757, 1761, 1774, 1787. Vuoden 1812 katselmuksessa todettiin, että sekä Maarian että Nummen padot tulisi huonokuntoisuutensa takia rakentaa uudelleen. Korjaustyöt saatiin valmiiksi seuraavana vuonna.

Vuonna 1822 Maarian pato korjattiin jäiden lähtöjen jälkeen. Tämä oli viimeinen suurempi korjaus ennen **Erik Julinin** aikaa.

Timo Leinonen

Janne Pellonen

misesta tehtiin vuonna 1636. Uudet myllyt saatiin käyttöön vuonna 1638. Kaupunki luopui varsin pian itse myllytoiminnasta. Vuonna 1653 myllyt vuokrattiin nimittäin kaupungin leipureille. Vuosivuokra oli 550 kuparitaalaria.

Kaupungin asema Halisisa vahvistui edelleen. Vuonna 1645 kaupunki sai kruunulta luvan aloittaa uudelleen keskeytyksissä olleen kankaan valmistuksen vuokraa vastaan. Kruunulle maksettavan vuokran suuruus oli kolme tynnyriä jauhoja. Tynnyri vastaa noin 165 litraa.

Verkakankaan sijasta nyt valmistettiin säämiskää ilmeisesti sotaväen tarpeisiin. Säämiskä oli arvokasta kuten verkakin. Sitä valmistettiin pääasiassa vuohennahasta, joka pehmitettiin tamppaamalla sitä suurilla puuvasaroilla veden kanssa ns. säämiskätamppimyllyssä.

Jo viiden vuoden päästä kaupungin asema vahvistui edelleen. Kruunu antoi vuonna 1650 kaupungille oikeuden käyttää

pakeni Ruotsiin.

Kun Uudessakaupungissa solmittiin rauha vuonna 1721, myös Halisten myllylaitosten oloja voitiin taas ruveta kohen-tamaan.

Seuraavana vuonna, eli vuoden 1722 alussa, kaupunki tekikin jo sopimuksen kauppias **Gustaf Wittfootin** kanssa Halisten myllylaitosten vuokraamisesta 20 vuodeksi. Sopimukseen kuului velvoite uudistaa säämiskätamppimylly, molemmin puolin jokea olevat jauhomyllyt sekä myllärituvat ja aitat tuotteiden varastointia varten.

Sopimuksen aikana syntyi kosken käyttöoikeuksien vuokraajan ja Halisten talollisten välillä kiistaa siitä, onko koski-voiman ja – alueen vuokraajalla myös kalastusoikeus koskessa. Talolliset katsoivat, että kalastusoikeus kuuluu vain Halisten kylälle. Asiaa käsiteltiin Maarian kihlakunnan oikeudessa.

Gustaf Wittfooth kuoli pian sopimuksen teon jälkeen, jonka jälkeen sopimus siirtyi hänen kuolinpesälleen jota hallinnoi

Myös sorsaperhe on tullut ihmettelemään onkikilpailun kulkua.

Kuvat: Olavi Vartiainen

Kalastuskilpailussa tarvitaan taidon ja kalaonnen lisäksi myös asianmukainen varustus. Kuvassa kilpailijat ovat asettuneet 5 metrin välein kilpailuasemiinsa.

Onkikilpailut Halisissa

Naisten sarjan tyytyväiset voittajat ryhmäpotretissa.

Kesäkuisena lauantaina Aurajoen rannalla ulkoilevat kohtasivat hauskan näyn, kun rantatörmällä viuhkoivat onkivat ja iloinen joukko asianmukaisiin kalastusvälineisiin varustautuneita harrastajia oli asettunut asemiinsa. Kyseessä oli Koroiset-lehden kutsuma yleinen onkikilpailu lauantaina 13.6.2009. Kilpailuun osallistujia oli yhteensä 26, joista 5 naishenkilöä ja yksi nuorten sarjassa kilpailija.

Halisten onkikilpailu kesti 5 tuntia, jonka aikana kilpailijat onkivat mahdollisimman suuren määrän kalaa kiloissa punnittuna. Kilpailussa oli omat sarjansa miehille, naisille, veteraaneille (yli 60 v.) sekä nuorille (alle 17-vuotiaille). Kilpailussa tuli käyttää elävää, luonnollista syöttiä – tavallisimmin hyönteisen toukkia. Kalojen houkuttelu ruokkimalla ei ole kilpailuoloiissa sallittua. Kalastuspaikat arvotaan kilpailun aluksi, mutta paikkaa voi vaihtaa tunnin välein. Tällä kertaa saaliiksi saatiin yksinomaan pientä sekalaisista sinitä, mutta kalastusharrastajien mielestä Aurajoen alajuoksulla on hyvällä kalaonnella mahdolli-

Onkikilpailun tulokset:

I Nuoret alle 12 v.	
1. Benjamin	89 g
II Naiset	
1. L. Fagerström, Kiskon Kalakerho	3 118 g
2. M-T. Marjamaa, NSUK	2 629 g
3. V. Sirkä, TUK	1 852 g
4. M. Niemelä, NSUK	851 g
III Yleinen miehet	
1. P. Luoma-Keturi, UKV	2 942 g
2. T. Turkin, NSUK	2 856 g
3. J. Niemelä, NSUK	1 749 g
4. K. Kari, Saaren kiertäjät	1 190 g
IV Miesveteraanit	
1. R. Turkka, NSUK	3 381 g
2. P. Lehtimäki, TKE	2 482 g
3. M. Fagerström, Kiskon Kalakerho	2 190 g
4. T. Kinnunen, TKE	2 012 g

NSUK = Naantalin Seudun UrheiluKalastajat

TKE = Turun Kala ja Erä

TUK = Turun Urheilu Kalastajat

UKV = Uudenkaupungin kalaveikot

Kilpailun käytännön toteuttamisesta vastasi Turun Kala ja Erä.

Onnittelumme voittajille!

suudet myös arvokalojen pyytämiseen.

Harrastuskalastus on innostava harrastus, jossa kalasaa- listakin tärkeämpänä arvona koetaan mahdollisuus mukavaan ulkoiluun sekä tiivis ja innostava ryhmähenki kalastusseuran puitteissa. Tässä kilpailussa mukana oli myös pian 80 vuotta täyttävä **Uolevi Inki** Littoisista, joka kertoi osallistuneensa kalastuskilpailuihin jo yli 60 vuoden ajan. Hänen tähänastinen ennätyskalansaaliinsa on 13,6 kg kalaa 5 tunnin kisan aikana.

Harrastuskalastajille on eri paikkakunnilla tarjolla seuroja, joiden puitteissa järjestetään

kilpailuja, koulutusta sekä osallistutaan joukolla esim. piiritason kilpailuihin. Aktiivisimmat harrastajat käyvät kilpailuissa useamman kerran viikossa: kesällä kuljetaan porukalla onkikilpailuissa, talvella taas pilkitään. Harrastuskalastuksesta kiinnostuneet voivat kysyä lisätietoja seuratoiminnasta Lou-nais-Suomen Vapaa-ajankalastajapiiristä.

Halisten onkikilpailua johti pitkään **Tapio Jokinen** 41 g:n kalansaaliillaan. Kilpailuajan päättyessä tuloslista näytti kuitenkin erilaiselta.

Tuula Manner

Koe autonpesun helppous

Nyt voit maksaa kätevästi kännykällä

käteisellä tai luottokortilla. Pesu on avoinna 24 h - joten pese silloin kun sinulle parhaiten sopii!

Wash&Drive ✨
Puhtaasti paras!

St1 Halinen Gregorius IX:n tie 12, Turku, puh. 044 056 7183

www.st1.fi

Ei paha energiayhtiö

muistoja Koroisista

Hiippari pimeässä

Koroisten tilan isäntä Frans Laine (1892–1959) oli uusista asioista kiinnostunut ja ”käsillinen” eli käsistään taitava mies.

Frans salaojitti Koroisten pellot jo ennen sotia, jolloin harva varsinaissuomalainen isäntä ryhtyi rakentamaan työlästä piilotettua ojitusjärjestelmää. Kaivuutyö tehtiin käsin, ja siihen tarvittiin paljon työväkeä.

Koroisten laajojen peltojen salaojitus antoi kaivattua työtä 30-luvun lama-aikana myös Kupittaan Savelle, joka valmisti salaojaputkia.

Frans ei osannut vieraita kieliä, mutta katseli mielellään kansainvälisiä ammatilehtiä. Amerikkalaisesta rakennuslehdessä hän löysi artikkelin modernista keskuslämmitysjärjestelmästä. Valokuvia ja kaavioita katselemalla hän päätteli, miten systeemi toimii ja millaisia rakenteita tarvitaan.

Siihen aikaan vesijohtoihin ja keskuslämmitykseen tarvittavia pannuja ja putkia ei saanut suoraan rautakau-pasta, vaan ne piti teettää.

Isäntä oivalsi keskuslämmityksen mukavuuden.

Hän ajatteli, että hänen **Sallynsakin** (1898–1977) pitäisi siitä, vaikkei hän emännälle aiheista puhunutkaan.

Eräänä pimeänä iltamyöhänä, kun Sally oli yksin lasten kanssa kotona, hän kuuli outoja ääniä pihalta. Vierias mies hiipaili pihapiirissä pysähdellen, kumarrellen ja kyykistellen, aivan kuin suunnitellen jotakin. Vierias kuulosti puhelevankin matalasti jonkun kanssa.

Ennen kuin säikähtänyt Sally ehti lukita ovia ros-

volta, sisälle tulikin Frans. Hän kertoi iloisena uusista rakennushankkeista: talo saa vesijohdot, keskuslämmityksen ja sisäklosetin – nyt on asiantuntijan kanssa mitattu ja katsottu johtojen paikat.

Samat pannut ja putket toimivat Koroisten talossa vielä nykyäänkin.

Tytti Issakainen

Ulla Laineen kertoman mukaan. Lähteenä myös Koroisten suku -kirja.

Ann-Christin Antell

Ann-Christin Antell

Lämmin ilta houkutteli paikalle runsaasti väkeä.

Toukokuun HaliSiltää väritti kolme tanssiryhmää.

HaliSilta

”Tämän vuoden HaliSakka on ihastuttanut reippaalla osaamisellaan, uudistamis- ja kehittämisajatuksillaan, asiaan tarttumisellaan, innostumisellaan ja todella lasten ja nuorten asioihin vihkiytymisellään, halislaisia jo useamman vuoden ajan.”

”Kun Halisissa on tarvittu tietoa liikennevaloista, liikenne- ja katuja järjestelyistä tai apua HaliSillan kaupunkisuunnistusradan tekemiseen on sitä löytynyt aktiiviselta ja monen asian tietäjä/taitajalta Halisten omakotiyhdistyksen puuhamieheltä, tämän vuoden HaliSukolta.”

Näin luonnehdittiin uusia,

vuoden 2009 HaliSakkaa ja HaliSukkoa, **Maarit Jaloa** ja **Matti Salosta**.

HaliSilta kokosi jälleen toukokuun 19. päivän aurinkoiseen tiistai-iltaan satapäisen asukasjoukon tapaamaan vanhastaan tuttuja ja tutustumaan uusiin nauttien viihteestä ja runsaasta tarjoulusta Halisten koulun pihalla ja Frantsinkentällä. HaliSakan ja -ukon valinta on perinne ja muodostaa mukavan kokohodan tapahtumassa. Sitä odotetaan.

Jo toisen kerran jakoi Halisseura Halisten koulun oppilaille järjestetyn piirus-

tuskilpailun tulokset tässä tilaisuudessa, myös töistä saatu arviointi tuotiin esille. Työt arvioi taiteilija **Matti Toivonen** kumppaneineen aikaisempien vuosien tapaan. Töiden ”taso” oli kuulemma erittäin kova!

Tämänvuotinen tapahtuma värittyi liikunnasta sen eri muodoissa; **Jaana Fagerin**, **Jyryn Titanien** ja **Ofelian** tanssiryhmät toivat esille tanssin riemua, **Esa Ösberg** esiintyi sirkustemppuineen, lapset nauttivat trampoliinin vauhdista. Liikuntapalvelu- ja nuorisosiainkeskukset järjestivät monipuolisesti

eri liikunta- ja harrastelajeja innostaen osallistumaan järjestettyyn ja omaehtoiseen toimintaan: sai itse kokeilla ja ottaa mukaansa kirjallista materiaalia. Musiikillisesta puolesta vastasi **JukePoika**, **Nummenkoulun bändikerho** ja **Raikku**. ”Naapurin”, **Hamaron**, **Kaija Lehtilä** julkisti esityksellään Halis-Valssin, jonka sanat ovat puolisonsa **Martin** laatimat ja sävellys Kaijan itsensä kasialaa. Sanat on julkaistu KoroiSetissa 3/2008.

Nummenkoulun oppilaskerhon tekemiä elokuvia ja teatteriesitystä voitiin seurata

Ann-Christin Antell

Vuoden 2009 HaliSukko **Matti Salonen** ja **HaliSakka Maarit Jalo**.

koulun tiloissa.

Maarian seurakunta oli mukana Itä-Maarian alueneuvoston voimin; paistoi makkaroitte yhteisvastuun hyväksi ja järjesti lapsille hauskan labyrinttipelin, jossa osallistujat kiersivät labyrinttiä ja piirsivät kuvia eri aiheista palkintona karkkeja. Kuvia kotikirkosta, lempikukista ja parhaimmasta ystävästä syntyi runsaasti.

Kiitokset Halisseuralle, Halisten Omakotiyhdistykselle ja Itä-Maarian alueneuvostolle

yhteistyökumppaneineen erinomaaisesti järjestetystä illasta, jonka tavoitteena on tutustuttaa meidät toinen toisiimme, alueella toimiviin järjestöihin ja yhteistyökumppaneihimme.

Ensi vuonna tapaamme uusin teemoin ja toivottavasti yhä runsaamman halisväen voimin.

Pirjo Ranti

www.sarokas.fi

SAROKAS **NYT PIHALLE JA TERASSILLE!**

Taito • Palvelu • Asiantuntemus

Polttolaitoksenkatu 17, Turku. Puh. (02) 275 2050. Ark. 8-18, la 9-14.

PARTURI KAMPAAMO

Punatukka

Avoinna:
ma-ti-to-pe 9-17
ke 10-19
la 9-14

Halisten liikekeskus
Gregorius IX:n tie 8
20540 Turku
Puh. 02-2370 656

VIRTE-metalli Oy

Kuormakatu 12, 20380 Turku
Puh. (02) 275 1750

www.virte-metalli.fi

HUOLLOT JA KORJAUKSET KAIKKIIN AUTOMERKKEIHIN. MYÖS ILMASTOINTIHUOLLOT JA DIAGNOSTIIKKATESTAUKSET.

AUTO-SALO
Kärsämäentie 4 Turku
Puh. (02) 2539 331

Etsitkö kotia?

klikkaa uusi sato.fi

TURUN AUTOKLINIKKA

0207 700 711

Vahinkotarkastukset • Sijaisautopalvelu
Kolarikorjaukset • Maalaukset • Muovikorjaukset
Tuulilasi korjaukset ja vaihdot • Huollot ja korjaukset
Ilmastointilaitteiden huollot • Pesut ja kiillotukset
Maalipintojen takuukäsittelyt • Verhoilujen pesut
Renkaat • Vanteet • Rengastyöt • Rengashotelli

Hinauspalvelu 24h

0207 700 700

Kuljetukset • Käynnistykset
Ovien aukaisut
Tielle nostot - myös nosturilla
Noudot parkkihalleista

Falck
Lähin apu tien päällä

Kuorma-autot 0207 700 705

Turun Autoklinikka Oy, Pansiontie 4, 20200 Turku • Fax 0207 700 722 • info@autoklinikka.net

ÖLJYLÄMMITTÄJÄ! TEE EKOTEKO!

Vaihda vanha öljykattila uuteen, huippuhyötysuhteella toimivaan taloudelliseen Jäspi-keskuslämmityskattilaan.

Jäspi Eco 17 Lux:n hyötysuhde on yli 90 %. Jäspi Eco 17 Lux kestää vuosikymmeniä, säästää arvokasta öljyä, minimoi päästöt ja toimii turvallisesti. Jäspi Biotriplex Hybridikattilan energialähteinä ovat öljy/kaasu/pelletti sekä puu ja sähkö. Hybridikattilaan voidaan liittää myös aurinkolämmitys tai ilma-vesilämpöpumppu.

1960-1980 -luku

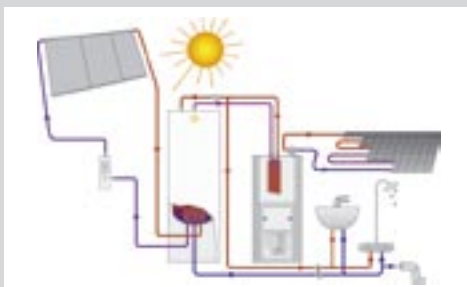

2000-luku

Tai täydennä uudehkoa öljylämmityssystemiä aurinkojärjestelmällä ja säästä öljyä!

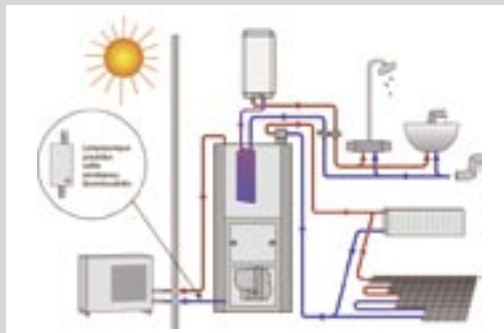

Vanhan tai uuden öljykattilan rinnalle kannattaa hankkia edullinen Jäspi Solar 300 Economy Pak -aurinkolämmitysjärjestelmä. Se on tarkoitettu tehokkaaseen aurinkolämmön hyödyntämiseen mahdollisimman yksinkertaisesti ja edullisesti. Varaajan säiliön materiaali on haponkestävä teräs ja tilavuus 290 litraa. Economy liitetään sarjaan öljykattilan kanssa. Systemiin sisältyy aurinkoautomaatiikka ja katolle 3 keräintä.

Tai täydennä lämmitysjärjestelmäsi uudella, varmatoimisella JÄMÄ Moon 10 ilma-vesilämpöpumpulla!

Uusi pohjoismaisiin olosuhteisiin suunniteltu JÄMÄ Moon 10 ilma-vesilämpöpumppu tarjoaa mahdollisuuden kiinteistön ja käyttöveden kustannustehokkaaseen lämmitykseen. JÄMÄ Moon 10 soveltuu käytettäväksi vesikiertoisten lämmitysjärjestelmien pientaloissa, niin uudis- kuin saneerauskohteissakin. Laite sopii erinomaisesti lämpöpumppuja varten suunnitellun Jäspi Hybridivaraajan yhteyteen. Soveltuu myös liitettäväksi suoraan esim. öljykattilan rinnalle.

Hyödynnä nyt korotettu kotitalousvähennys jopa 6000 €/talous. Kysy myös kuntien myöntämää energia-avustusta.

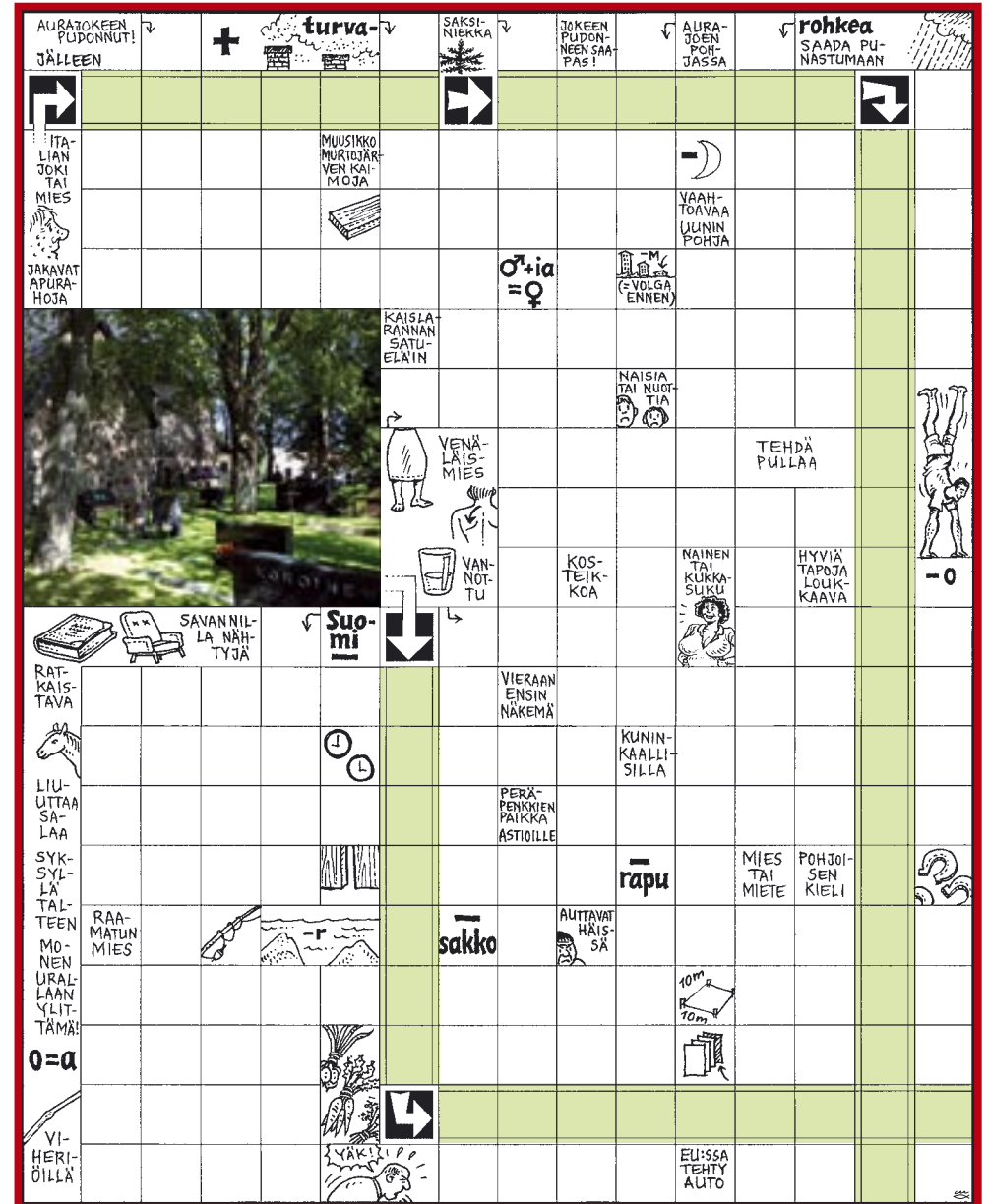
JÄSPI

Lisää JÄSPI- ja JÄMÄ-tuotteita
löydät netistä osoitteesta
www.kaukora.fi

JÄMÄ

KoroiSet-ristikko

Ristikon laatija: Erkki Kiiski

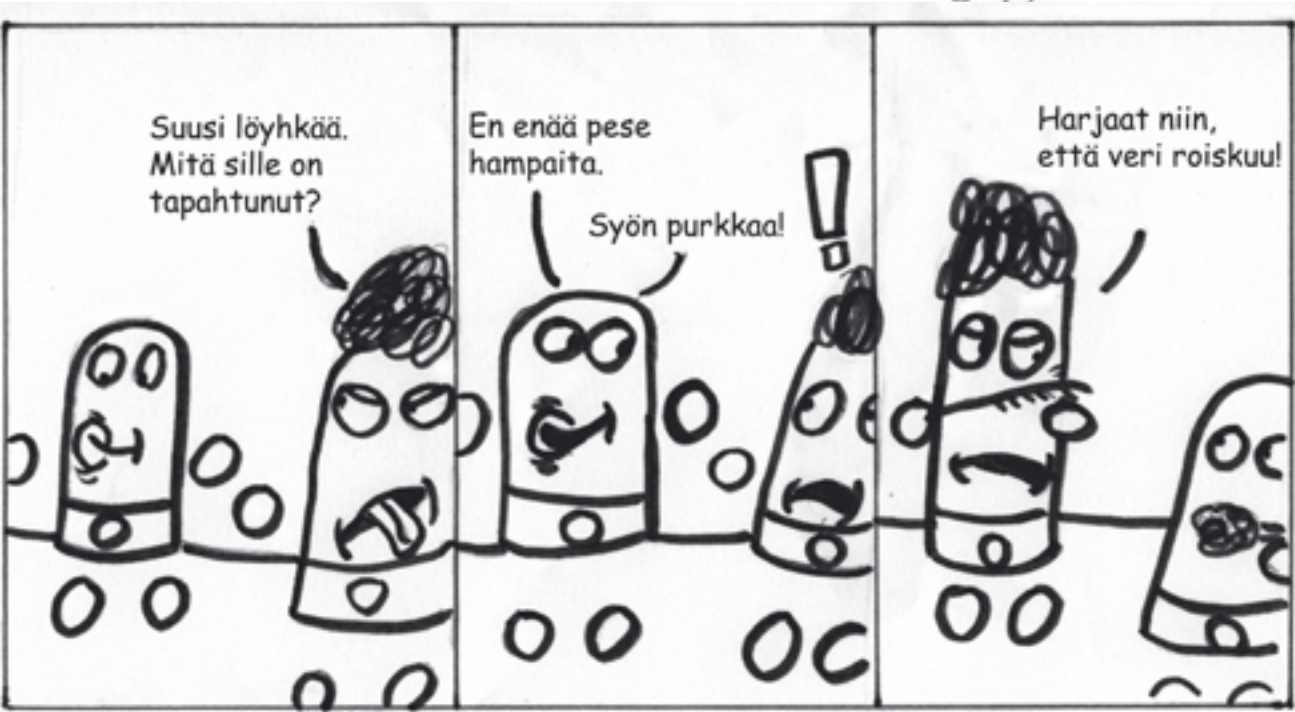
mainetta ja kunniaa

Koroiset-lehden stipendit

Koroiset-lehden stipendin kuudesluokkalaisille saivat vuoden 2009 kevätjuhlassa Nummenpakan koulussa **Joel Stenroos** ja **Carlos Gordillo**, Pallivahan koulussa **Aleksi Papalitsas** ja **Johanna Junnila**, Raunistulan koulussa **Juho Rantanen** ja **Antti Mäkelä**, Jäkärän koulun Paimalan yksikössä **Jari Lehtonen** ja Jäkärän koulun Jäkärän yksikössä **Janina Hurme**. Turun kristillisen opiston maahanmuuttajaopiskelijan stipendin sai **Laura Garcia** ja perusopetuksen stipendin **Joonas Sinisalo**.

Piirustusmenestystä

Halisseuran järjestämässä Halisten koulun piirustuskilpailussa keväällä 2009 palkittiin 1. palkinnolla **Anna Pekkarinen**, **Emmi Saarnilehto**, **Jenna Holmström** ja **Viljami Heikkilä**. 2. palkinnon saivat **Nikolai Hagert**, **Ella Haapanen**, **Diana Lindgren** ja 3. palkinnon **Maila Ikävalko**, **Taavi Markkula** sekä **Ronja Pitkänen**.

Sakari Forsman 9 v.

Pullervo Pöllön tarinoita

Pullervo evakossa

Hei taas kaikki tutut ja muut, tässä Nummen kirjaston yövahti Pullervo Pöllö! Ette ikinä arvaa mitä tapahtui yhtenä yönä kun taas livahdin ilmanvaihtokanavasta Halisten raikkaaseen yöilmaan: en päässytkään takaisin sisään. Yritin vaihtelun vuoksi takaisin ovesta (mahdun hätätilassa tosi pienestä kolosta kuten avaimenreistä), mutta ovi ei auennut millään. Se oli suljettu toisella tavalla kuin yleensä öisin: se oli suljettusuljettu, koko kirjasto oli kiinni! Ovessa oli iso lappu ja siinä paljon kirjaimia ja haitarinsoittajan kuva. Menin takaisin tuttua reittiä ilmanvaihtokanavasta ja jäin miettimään lappua. Se vaivasi minua niin, että valvoin kirjastolaisten työhöntuloon saakka; yleensä nukahdan ennen sitä.

Rähmäisin silmin sitten utelin Maikulta, mikä lappu oikein oli. Tilanne olikin tosi hurja ja melko kamala: kirjasto on kiinni koko syksyn. Minut on lomautettu!

Maikku lohdutti, että lomautukseni on hyvin lyhyt, minä vain siirryn sellaiseen paikkaan kuin ”evakko”. Se ei ole sama kuin emakko eli pikkupossun äiti, evakko tarkoittaa, että siirtyy hetkeksi toiseen paikkaan ja tulee sitten takaisin.

Innostuin asiasta, kun tarkemmin mietin. Nyt pääsen tapaamaan sisaruksiani kaikessa rauhassa.

Voisin taas yrittää lähteä junalla tapaamaan Tellervoa ja Purttia. Olisi tosi jännää matkustaa yksin!

Maikku palautti minut maan pinnalle ja sanoi, että minulle on tarjolla korvaavia tehtäviä muissa kirjastoissa. Sitä paitsi hän oli sitä mieltä, että tarvitsen KYLVYN.

Muutoksia tippuu koko ajan, mikä ihme se kyllä on? Sain kuulla, että sen jälkeen olen taas puhdas valkoinen pöllö eikä yhtään ilmanvaihtokanavan pölyä enää näy sulissani. Kuulosti epäilyttävältä. Luulen, että vesi liittyy jotenkin asiaan. Pidän kyllä Aurajoesta ja katselen sitä mielelläni, mutta en todellakaan halua kastella sulkiani. Varpusetkin kylpevät hiekassa! Vaadin itselleni kuivan hiekkakylvyn, vain sen jälkeen suostun muualle! Ja ”korvaavien tehtävien” pitää olla samoja kuin Nummessa! (Olen onneksi kuullut, että voi esittää kaikenlaisia vaatimuksia kun siirretään toisiin tehtäviin, tämän kertoi KKKEVT eli Kirjasto-KurssinKouluttajienEdunValvontaToimisto.)

Aion odottaa vaatimuksieni toteuttamista pitemmän tovin. Voi olla, että tulosta odottaessani pistäydyn jossakin kirjastossa. Todennäköisesti kuitenkin pysyn koko ajan tässä evakossa.

Jaksan sitten paremmin keväällä tavata kaikki Nummen kirjaston esikoululaiset. Tämä on nimittäin aika mukavan pehmeä tämä Maikun sohva...

Maikku

terveydeksi!

Naurava ja suuteleva ihminen

Miksi ihmeessä ihminen nauraa? Amerikkalaiset naurun tutkijat väittävät, että arkipäiväiset ja osuvat kommentit naurattavat useammin kuin huvittavat vitsit. Tämä saattaa johtua siitä, että ihmiset nauravat pitääkseen yllä ja parantaakseen sosiaalisia yhteyksiä. Jos ihminen nauraa yksinään, häntä pidetään hiukan omituisena. Toisen kanssa nauraminen on taas mitä luonnollisin ilmiö. Ja yleensä hän, kenen kanssa nauretaan, on myös hyvä ystävä. Nauru siis lujittaa ihmisten välisiä suhteita.

Ihmisten hah-hah-ha on tutkijoiden mukaan sukua ääntelylle, jota apinat tekevät kutittaessaan toisiaan leikin lomassa. Apinoiden nauru on hyväksyvä ja hyvää tarkoittava reaktio.

Nauramisella ja nauramisella on kuitenkin eroa. Jos jotakuta nauretaan, naurua käytetään välineenä hänen erottamisekseen sosiaalisesta yhteydestä. Ja vapautu-

nut, luonnollinen nauru on myös aivan toista kuin hermostunut ja aggressiivinen nauru.

Vapautuneen naurun tiedetään lisäävän elimistön hyvinolon tunnetta vahvistavien endorfiinien eritystä. Samalla stressihormonitasot laskevat. Naurulla on verisuonia laajentavaa ja verenpainetta laskevaa vaikutusta, joka kestää jopa puoli tuntia nauramisen jälkeen. Nauru vähentää myös puolustusvasteen toimintaa, allergisia reaktioita ja nivelkolotuksia. Voi sanoa, että vapautuneessa ja luonnollisessa naurussa elimistö lepää.

Sosiologiien mielestä miehet ovat keskimäärin hauskempia kuin naiset. Naiset myös yleensä odottavat miehiltä huumoria. Tällä lieene merkitystä eri sukupuolten välisten suhteiden kehittämisessä. Eikö se olekin niin, että pojat puhua veistävät vitsejä ja tytöt kikatavat näille puheille!

Suuteleminen onkin jo toinen juttu. Nimittäin kaikissa kulttuureissa ei suudella. Totta kuitenkin on, että ensimmäiset tunteet turvallisuudesta ja rakkaudesta tulevat lapsen imiessä äidin rintaa. Joissain kulttuureissa on vieläkin vallalla tapa, että äiti pureskelee ruuan valmiiksi ja siirtää sen sitten lapsen suuhun huulten koskettaessa toisiaan. Äidin huulet olivat lapselle elämän lähde.

Huulet ovat ihmisen tuntoherkintä aluetta, ja tuntoaistimus välittyy aivojen mielihyvää käsitteleville alueille. Suudellessa stressihormonien taso laskee ja oksitosiini-hormonin lisääntyy.

Kun aviopari on saanut lapsen, oksitosiinitasot ovat korkeampia niin naisilla kuin miehilläkin. Jos äidin oksitosiinitasot olivat korkeita, hän hoivasi lastaan tilastollisesti merkitsevästi enemmän kuin jos tasot olivat matalampia. Samoin oksitosiini lisäsi miesten

leikkiä lapsen kanssa. Oksitosiini eräällä tavalla sitoo isän ja äidin - ei vain toisiinsa - vaan myös vanhemmuuteen.

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että aviopuolisoksi valitaan useammin sellainen henkilö, jonka immuunijärjestelmä ja kudosten rakenne on kaukana omasta. Näin lapsista tulee todennäköisemmin terveitä ja elinkykyisiä. Tässä prosessissa hien mukana erittyvillä aineilla on suuri merkitys. Näiden aineiden aistiminen tapahtuu tiedostamatta. Suutelemissa aistitaan varmasti samanlaisia tekijöitä kuin hiessäkin, mutta paljon voimakkaampina yhdistettynä hormonaalisten muutosten aiheuttamaan hyvinolon tunteeseen.

Suuteleminen ei pelkästään ole muisto onnellisesta lapsuudesta tai stressittömästä hetkestä, vaan se liittää miehen ja naisen toisiinsa. Samat hormonaaliset tekijät auttavat niin äitiä kuin isääkin pitämään

huolta yhteisestä lapsesta. Suuteleminen ei siis ole yhdentekevä tapahtuma miehen ja naisen välillä.

Naurulla ja suutelemisella on kuitenkin yksi ero. Lähes kaikkien kanssa voi nauraa, mutta suuteleminen on syytä jättää sille yhdelle ja valitulle.

Kirjoittaja on Räntämäessä asuva lääkäri ja professori.

Kirjaston materiaalit siirtyivät syksyn ajaksi varastoon ja muiden kirjastojen käyttöön.

Nummen kirjasto kutistuu

Nummen kirjasto on kiinni tämän vuoden loppuun saakka ja avautuu jälleen vuoden 2009 alussa. Nummen kirjaston toiminta suunnitellaan ja tilat jäsennetään uudelleen ja tilassa tehdään seuraavia muutoksia: pinnat maalataan, valaisimet puhdistetaan, lamput uusitaan, ilmastointilaitteet puhdistetaan, asiakaspalvelualueita siirretään ja sen taakse järjestetään tila logistiikalle.

Jäljelle jäävään asiakasti-

laan sijoitetaan lastenosasto, tieto- ja taidekokoelmat, lehtien lukutilat, lukupaikat, verkkokortit ja nuorten alue. Myös lattiat uusitaan.

Muutostöiden on arvioitu valmistuvan vuoden 2009 loppuun mennessä. Muutostöiden yhteydessä Nummen kirjastosta luovutetaan noin 150 m² kotihoidon toimisto- ja taukotilakäyttöön. On hyvä että kirjastoa ajanmukaistetaan, mutta kirjaston tilojen supistaminen

huolestuttaa.

Tässä yhteydessä on hyvä muistuttaa kirjaston tärkeydestä kansalaisille ja erityisesti Nummen kirjaston merkityksestä KoroiSet-lehden lukijoille.

Kirjastopalvelut ovat peruspalveluja. Vaikka kirjastot toimivat jo nyt monipalvelukeskuksina, niiden ensisijainen tehtävä on toimiminen kirjastona ja ydintehtävä on kirjasto-osaaminen. Kirjastot ovat aina

olleet Suomessa kiinteä osa yhteiskunnan kehitystä. Kirjasto luo pohjan laaja-alaiselle sivistykselle ja kirjasto mahdollistaa osaltaan opiskelun ja ammatinharjoittamisen.

Kirjastojen vaikuttavuutta ei voida mitata vain kirjallisten perusteella. Kirjastokäynnit tuottavat luku- ja kulttuurielämyksiä, mielihyvää sekä terveyttä. Tutkimukset osoittavat että kirjastolla on – lukuharrastuksen lisäksi – terveyttä ylläpitävä vaikutus. Kirjastot ovat myös joustava oppimisympäristö.

Kirjasto tarjoaa kulttuuria ja palveluja vauvasta vaariin sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Verkko- ja mobiilipalvelut täydentävät, mutta ne eivät kuitenkaan korvaa fyysisiä kirjastotiloja eivätkä kirjastohenkilöstön tarvetta.

Tutkimuksissa on havaittu, että fyysisten kirjastotilojen käyttö ja tarve ovat lisääntyneet virtuaalisten palvelujen myötä. Kirjastot toimivat alueidensa yhteisöllisinä keskuksina. Euroopassa perustetaan nykyisin lisää lähikirjastoja. Ne ovat tärkeitä, ei-kaupallisia kohtaamispaikkoja, joihin jokainen voi tulla omana itsenään. Etenkin, kun

Kirjastoauton pysäkit Nummen alueella

17.8.2009 alkaen:

Kirjastoautolla on pysäkki Nummen kirjaston läheisyydessä, Hakapellonkatu 8, torstaisin klo 13–14.30 (20.8.2009 alkaen).

Halinen

- Paavinkatu 25, tiistai 18.00–18.35

Paimala

- Paimalantie 74, lauantai 14.10–14.35

Räntämäki

- Rossinkatu 1, maanantai 16.25–16.50

KOULUPYSÄKIT

Halinen maanantai 10.00–10.45

Katariina (Nummi) tiistai 11.50–12.45

Paimala maanantai 11.00–11.30

Nummen kirjasto aukeaa taas vuoden 2010 alussa.

ongelmana on löytää olennaista tietoa suuresta informaatiomassasta, kirjaston tarjoama opastus helpottaa tiedon saatavuutta.

Jatkuvat kirjaston toimintaan kohdistuneet supistukset huolestuttavat: Martin ja Mikaelin kirjastojen lakkauttamiset, Ilpoisten kirjaston kutistuminen (170m² luovutus nuorisotalon käyttöön), Nummen kirjaston kutistuminen (150m² luovutus kotihoidon käyttöön). – Mitä seuraavaksi?

raavaksi?

Kuntalaisten kannattaa olla valppaina ja alati varuillaan muutosten kentässä. Kannattaakin tutustua kulttuurilautakunnan pöytäkirjoihin, <http://www05.turku.fi/ah/kultke/2009/> jos haluaa tietää enemmän kirjastoa ja muuta kulttuuritoimintaa koskevista suunnitelmista ja päätöksistä.

Jukka Surakka

**Terve-
tuloa!**

**Hyvitämme
vähintään**

2000,-

**autosta kuin autosta
vaihdossa yli 6000 euron
vaihtoautoon!**

Rinta-Joupin Autoliike Oy

Yli 1000 autoa:
www.rinta-jouppi.com

Ma 9-20 • Ti-pe 9-18 • la 10-15
Piiskakuja 10, TURKU p. (02) 281 0281

Nordea Pankki Suomi Oy

LyhennysJoustolla muutat lainasi maksuerää

Kun asuntolainassasi on LyhennysJousto, taloutesi pysyy helpommin tasapainossa. Verkkopankin kautta käyt itse muuttamassa lainasi maksuerää. LyhennysJouston määrä voi yleensä olla korkeintaan 10% lainasi määrästä. Lisätietoja saat konttoristamme tai soittamalla 0200 3000 (pvm/mpm) ma–pe 8–20.

Teemme sen mahdolliseksi

nordea.fi

Nordea

Hyvä talousvesi turvattava Turun seudulle

Pohjavedestä pintaveden käyttöön raakavetenä siirryttiin Turussa hitaasti 40 vuoden kuluessa. **Timo Leinosen** artikkeli (KoroiSet 1/2009) on hyvä ja kattava kuvaus Turun vesihuollon kehitysvaiheista 1880-luvulta 1900-luvun loppupuolella asti.

Eri puolilta kaupunkia sijaitsevista lähteistä ja Kaarningon ja Rauvolan pumppaamoista saatu pohjavesi alkoi 1910-luvun paikkeilla osoittautua riittämättömäksi Turun tarpeisiin. Vuonna 1921 päädyttiinkin sitten ratkaisuun, jossa raakavesilähteeksi valittiin Aurajoki. Aurajoen veden puhdistamiseksi rakennettiin Halisten koskelle kemiallinen vedenpuhdistamo. Tämän, monesti teknikaltaan parannetun, yhden puhdistamon varassa toimii Turun vesihuolto edelleen tänäkin päivänä.

Takaisin pohjaveteen. Monien suunnitelmien tekemisen, hyväksymisen ja hylkäämisen jälkeen on vedenhankinnan toteuttamisessa päädytty takaisin pohjaveden käyttöön. Saata-villa olevan luonnollisen pohjaveden

määrän ei kuitenkaan katsottu riittävän koko Turun seudun n. 300 000 asukkaan tarpeisiin. Tämän vuoksi seitsemän kunnan (Kaarina, Lieto, Länsi-Turunmaa, Naantali, Paimio, Raisio, Turku) muodostama *Turun seudun vesi Oy* (TSV) on nyt toteuttamassa Virttaankankaan harjuaueella teko-pohjavesihanketta, johon tarvittava raakavesi otetaan Kokemäenjoesta.

Tekopohjavesihanke on joutunut kovan arvostelun ja vastustuksen kohteeksi. Pitkään kestäneen ympäristölupakäsittelyn ratkaisi lopulta korkein hallinto-oikeus (KHO) 13.8.2008. KHO myönsi luvan ehdolla, että Kokemäenjoen vesi on ennen tekopohjavedeksi imeyttämistä käsiteltävä kemiallisesti tehostetulla hiekkasuodatusmenetelmällä.

Lupaehdoissa määrätään, että näin käsitelty vesi ei saa lainkaan sisältää kiintoaineita. Tämä ainoa selkeä laatuvaatimus tähdännee siihen, ettei imeytettävä vesi sisällä elohopeaa. Kokemäenjoen vesihän sinänsä ei elohopeaa sisällä. Joessa oleva elohopea on kiinnittynyt vedessä olevaan

kiintoainekseen, ja sen päästäminen imeytysprosessiin on siis kielletty. Veden otto imeytystä varten on myös keskeytettävä heti, jos elohopean tai muun haitallisen aineen pitoisuus jokivedessä on sellainen, että se saattaisi aiheuttaa maaperän tai pohjaveden pilaantumista.

Päätös jättää kuitenkin kovin paljon tulkinnan varaan. Minkälainen on kemiallisen tehostekäsittelyn oltava ja minkälaiset ovat sen jälkeisen harjuun imeytettävän veden muut laatuvaatimukset?

Länsi-Suomen ympäristölupavirastolle ja valvontaviranomaiselle, Lounais-Suomen ympäristökeskukselle, jää asiassa suuri vastuu. Lupaviranomaisen tulisi mielestäni antaa prosessin eri vaiheissa olevalle vedelle selkeät ja yksikäsitteiset laatuvaatimukset. Silloin valvontaviranomainen tietää, mitkä vaatimukset missäkin tekopohjavesiprosessin vaiheessa veden tulee täyttää.

Lupamenettelyssä on jatkuva valituskierre. Imeytyslaitaiden ra-

kentaminen on tällä hetkellä keskeytetty. Loimaan kaupungin ympäristölautakunta käsitellee altaiden rakennuslupa-asiaa elokuun lopulla. Päätöstä on vaikea tässä vaiheessa ennakoida, sillä imeytyslaitaiden ympäristöluvasta tehty valitus on vielä Vaasan hallinto-oikeuden käsittelyssä. Jo aloitetuille alueille rakennuslupa myönnettäneen, mutta jatkotyöt jäänevät odottamaan oikeuden päätöstä. Se voi jatkua pitkällekin, sillä kulloinkin ”hävinnyt” osapuoli tulee valittamaan päätöksestä vielä korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Huittisten kaupungin Suomen teollisuusalueen kaava ei salli kemiallisesti suoritettavaa veden pudistusta. Niinpä esikäsittelylaitoksenkin TSV:n ympäristölupaja laitoksen rakentamislupahakemukset ovat pysähtyneet Huittisten ympäristö- ja rakennuslautakunnan kielteiseen päätökseen. Tästä päätöksestä TSV on myös valittanut Turun hallinto-oikeuteen viime heinäkuussa ja tämäkin valituskierre jatkune vielä kauan.

Turun seudun entistä paremman talousveden saannin varmistuminen on siis vielä kauan kestävien oikeusprosessien takana. Päätävien viranomaisten tulee nyt perustaa päätöksensä tutkittuun tietoon, ei tunneperäisiin arveluihin, joita joiltakin tahoilta hyvin kärkeästi levitetään. Vesisota tulisi nyt nopeasti lopettaa ja turvata koko Lounais-Suomen tulevaisuuden turvallinen kehitys myös veden osalta.

Pentti Kosonen
professori, emeritus
Turun kaupunginvaltuutettu

Hamaron EU-yhteisöhankkeen kuulumisia

Hamaron pienkiinteistöomistajain yhdistys ry sai Euroopan unionin aluekehitysrahaston, Varsinais-Suomen liiton sekä Turun kaupungin rahoittamaa tukea alueen virkistysmahdollisuuksien parantamiseen kuluvalle vuoden. Hanke kohdistettiin Räntämäessä sijaitsevan metsälammen puhdistamiseen ja ympäristön siistimiseen, Beach Volley -kentän rakentamiseen Räimän kentän yhteyteen sekä jalkapalloilijoiden ahkerassa käytössä olevan Räimän kentän toisenkin päädyn varustamiseen suojaverkolla.

Beach Volley -kenttä on jo valmiina ja se on ollut heinäkuun puolesta välistä käytössä.

Metsälammella järjestettiin ensimmäiset siivoustalkoot 19.5. jolloin lammen reu-

namilta kerättiin risukkoa ja raivattuja pajuja kuntopolun varten poiskuljetettavaksi. Lammessa on erittäin runsas eliöstö ja sammakkokanta. Itse lammen puhdistus jätettiin sammakoiden kannalta sopivampaan ajankohtaan, joka on alkusyksyllä. Lammen kunnostussuunnitelman teossa on ollut mukana Turun kaupungin luonnonsuojelutarkastaja **Jarmo Laine**. Lammesta on tarkoitus vetää juurakoita ja romua pois pienehköllä kairavinkoneella kuitenkin tarpeettomasti kaapimatta pohjan pintaa. Lammen pintaa aiotaan myös nostaa tukkimalla lammen toisessa reunassa olevaan patoon tehty uoma kivillä ja maa-aineksella. Lampi on tällä hetkellä erittäin matala, mutta siinä on keskikohdassa n. 1,5 metriä syvä kaivo tai painanne. Lampi on aikaisemmin toiminut karjanjuottolampena

ja siitä on johdettu karjalle vettä myös läheisen maalaistalon navettaan. Talvisin lampi käytettiin 60–70-luvuilla luisteluratana.

Hankkeen viimeinen osio on jalkapallokentän suojaverkon asennus, joka on tarkoitus tehdä syksyllä.

Arja Iho
Puheenjohtaja
Hamaron pienkiinteistö-
omistajain yhdistys ry

Pia Holmsten

Kuvassa raivaus- ja siivoustalkoolaiset Marko Markkanen, Mika Ahola, Marja-Liisa Mäkinen, Jouni Suopuro, Jarkko Mantere, Pertti Tofferi, Ilkka Martineero, Matti Luoma, Pertti Tamminen ja Veikko Suni. Kuvasta puuttuu talkoissa mukana olleet Vesa Varjo, Kari Laine sekä allekirjoittanut. Pia Holmsten Turun Omakotilehdestä kävi puolisonsa Veikko Sunin kanssa myös tutustumassa talkoihin.

Vesa Halonen

Kuvassa pelaamassa Anniina Halonen sekä Milla-Riina ja Mikko Neffling.

Meille on helppo tulla

Raunistulan Apteekki

P Ilmaiset parkkipaikat oven vieressä

♿ Invapaikka, pyörätuoliluiska ja automaattiovet

Avoimena: arkin 9-19 ja lauantaisin 9-15

Satakunnantie 19, Turku
puh ja fax 020 740 4300
www.raunistulanapteekki.fi

Suojaa pesämunasi!

Joustamme talutesi mukaan.
Sijoittaminen kannattaa – meidän kauttamme hankit edullisesti kodin, josta saat aina rahasi takaisin.

ELÄMÄSI KOKOISIA KOTEJA.

vaso
Varsinais-Suomen Asumisoikeus Oy

Rauhankatu 4, Turku • puh. 2747 000 • www.vaso.fi

Syystapahtumia Aurajoella – Myllärintalo Aurajoki-tunnelmissa Turun päivänä!

Aurajokisäätiö kumppaneineen tarjoaa sunnuntaina 20.9.2009 leppoisan Turun päivän tapahtuman Aurajoen opastuskeskus Myllärintalolla. Aurajoki-Festarit valtaavat opastuskeskuksen kello 12–15 väliseksi ajaksi ja silloin on luvassa monenmoista kivaa tekemistä koko joen ja pihan täydeltä niin isoille kuin pienillekin. Kannattaa siis suunnata tossut myllärin jalanjäljille Halistenkoskelle. Tapahtumaan on vapaa pääsy.

Päivän aikana on mahdollisuus tutustua Aurajokeen monesta näkökulmasta. Ellet ole vielä tutustunut melonnan rentouttavaan maailmaan, pääsee uuden harrastuksen makuun kätevästi tutustumaan ilmaisen melontakokeilun merkeissä. Paikalla on melontaopas Nisse Vuorinen opastamassa inkkarimelonnan perusteita. Melojan Aurajoki tarjoaa hienoja maisemia ja ruuhkattoman kulkureitin aivan kaupungin kupeessa.

Aurajoen lähes 40 kalalajista aika monet seikkailevat Myllärintalon pihaa kiertävällä tehtäväradalla, josta palokintona luvassa kaikille osallistujille Aura Taimenen oma kirja. Akvaariossa polskivat ihka oikeat kalat ja niistä on runsaasti tietoa tarjolla.

Kalajuttujen lomassa on mukava nautiskella makeita herkuja kahviossa tai pihalla ja kiivetä ihastelemaan käsillä tekemisen riemua tilkkutöiden ja hardanger-pitsien maailmaan yläkerran näyttelyyn. Alakerran näyttelyssä torjutaan ilmastonmuutosta syntymäpäiväkekereillä ja ihmetellään, minkä kokoinen on itse kunkin ekologinen jalanjälki.

Sukeltajat siivoavat Aurajoen pohjaa

Syyskuun aikana siivotaan urakalla rantoja ja vesistöjä ympäri maata ja maailmaa kansainvälisen AWARE-tempauksen myötä. Kannamme kortemme kehoon myös Turussa ja Aurajoella. Sunnuntaina 13.9. klo 12–14 Turun seudun sukeltajat tuovat joesta päivänvaloon Apteekkimuseon edustalla kaupungin keskustassa polkupyöriä, puistonpenkkejä, liikennemerkkejä, pulloja, käsilaukkuja, kännyköitä ja monenlaista muuta tavaraa. Tule itse katsomaan, mitä muuta pinnan alta tänä vuonna löytyy. Talkoilla toteutetussa tapahtumassa mukana myös muun muassa Klara – Saariston puhtaanapito Oy, Pidä Saaristo Siistinä ry ja Aurajokisäätiö.

Aurajoen opastuskeskus Myllärintalo on vielä syyskuussa avoinna tiistaista sunnuntaihin sekä muina aikoina ryhmille sopimuksen mukaan. Meille olet tervetullut kahville, melomaan, ostamaan kalastuslupia, tutustumaan näyttelyihin tai muuten vaan ihmettelemään Aurajokiasioita. Meidät löydät osoitteesta Valkkimyllynkuja 2, Turku ja tavoitat puhelimella numerosta (02) 2623 441 tai sähköisesti laatikosta info@aurajoki.net. Aurajoen ajankohtaisella tapahtumatarjonnan langalla pysyt osoitteessa www.aurajoki.net.

Elina Vesanen
Aurajokisäätiö

Maarian kirkossa messu joka pyhä klo 10 ja Pallivahan kirkossa klo 11.

Työttömien ja vähävaraisten ruokailut Halisten seurakuntakodilla klo 12:
13.9., 27.9., 11.10., 25.10., 8.11., 22.11., 20.12.
Ruokailu 1€.

Juttutupa irtisanotuille ja lomautetuille Maarian vanhassa pappilassa (Postillapolku) tiistaisin klo 10–12. Yhteyshenkilö Erja Perälä, puh. 040 3417 476.

Diakonian päivystys Halisten seurakuntakodilla ti ja to klo 9–10.30, ajanvaraus ja puhelinajat (02) 2617 476, Erja Perälä.

Nuorekkaat eläkeläiset Maarian pappilassa yhdessä Pappilan päiväpiirin kanssa: 8.9. klo 13 – Syksy pappilan puutarhassa, 6.10. klo 13 Syksyn satoa – pappilan herkuja, 17.11. klo 13 ”Terveellistä Elämää” – prof. Pentti Huovinen.

Perhekerhot: TI Maarian pappilan talli (Sorolaisenkatu 4) klo 9–12. TO Pallivahan srk-keskus (Paltankatu 2) klo 9–11. PE Halisten srk-koti (Gren-

gorius IX:n tie) klo 9.30–11. Vauvakerho Taskulan srk-kodilla TI klo 14–15.30.

Raamattuillat Raunistulan seurakuntakodilla (Murtomaantie 12) keskiviikkoisin 25.11. saakka klo 18. Aiheena Galatalaiskirje. Vetäjänä lähetyssihteeri.

Porkkanamarkkinat Tuomiokirkkotorilla la 19.9. klo 10.

Nuortenmessu Pallivahan kirkossa pe 25.9. klo 19.

Virsiseurat Pallivahan kirkossa la 26.9. klo 18.

Johannesmessu Pallivahan kirkossa su 27.9., 25.10. ja 29.11. klo 17.

Pyhäinpäivän konsertti Maarian kirkossa 31.10. klo 18., J. Haydn, F. Schubert. Maarian kamarikuoro, Martinkirkon kuoro, solistit, joht. Tero Niemi.

Miestenpäivä Maarian pappilan tallissa la 14.11. klo 14.

TULE KURSSILLE TURUN KRISTILLISELLE OPISTOLLE!

Viittomakielen kurssi 5.–6.9.

Kurssilla tutustutaan viittomakielen alkeisiin ja viittomiin, joita tarvitaan erityisesti seurakuntatyössä. Kurssi soveltuu erityisesti seurakunnan työntekijöille. Hinta 65 € (sis. lounas ja kahvi).

Musiikki työvälineenä koululaisten iltapäiväkerhossa 15.–16.10.

Etsimme yhdessä tapoja rohkaista eri-ikäisiä lapsiryhmiä itseilmaisuuksiin ja kontaktiin toisten kanssa musiikillisten harjoitusten avulla. Kurssilaisella ei tarvitse olla vahvaa musiikillista osaamista, vaan kurssilla käytetään toimintatapoja, jotka eivät vaadi suurta musikaalisuutta. Kurssi on tarkoitettu erityisesti koululaisten aamu- ja iltapäiväkerhon ohjaajille. Hinta 100 € (sis. lounaat ja päiväkahvit).

Avioliittoleiri 24.–25.10

Avioliittoleiri pariskunnille, lastenhoito järjestetty. Kurssin hinta 80 €/pariskunta, majoitus 25 €/aikuinen/yö.

Hyvä vanhan ajan joulunvietto 23.–27.12.2009

Joulunviettoa parhain suomalaisin perintein! Suomen Joulukaupunki Turku ja Turun kristillinen opisto tarjoavat Sinulle unohtumattoman joulun levollisessa ja leppoisassa ilmapäiirissä. Hinta 380 €.

Kurssitiedot internetosoitteessa www.tk-opisto.fi > Lyhytkurssit.

Pyydä kurssiesitel! Kysele ja ilmoittaudu:

Hiikka Ollikainen, puh. (02) 412 3612, hiikka.ollikainen@tk-opisto.fi tai Jaana Rantala, puh. (02) 412 3052, jaana.rantala@tk-opisto.fi.

TURUN KRISTILLINEN OPISTO

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

2.11.2009–
31.10.2010

Haku
30.9.2009
mennessä

Turun kristillinen opisto
www.tk-opisto.fi
puh. (02) 412 3089
leena.kvist@tk-opisto.fi

HAE. NYT.

MONIMEDIA-TOIMITTAJAKSI?

Koulutamme journalismin osaajia etenkin sähköisen median palvelukseen.

Viestinnän koulutusohjelma AMK-yhteishaussa syksyllä 14.–25.9.2009

AVOIN AMK. MENE JA TIEDÄ.

Muista myös kurssitarjontamme viestinnän ja viittomakielen aloilta! Syksyn 2009 tarjontaa:

Arabian kieli ja kulttuuri (2 op) alk. 8.9., 90 €
Adobe Photoshop ja kuva verkossa (2 op) alk. 16.9., 100 €
Adobe Illustrator, vektorigrafiikan perusteet (3 op) alk. 24.10., 160 €
Digitaalisen kuvankäsittelyn harjoituskurssi (3 op) Turun yliopiston kanssa, 95 €
Kielenhuoltoa kirjoittaville (1 op), alk. 21.9., 50 €
Mediakasvatuksen menetelmiä: digivideo ja media-analyysi (2 op) alk. 17.10., 60 € + materiaalikulut
Mediakasvatuksen lähtökohdat ja tavoitteet (5 op) verkkokurssi alk. 1.9., 120 €
Mediakasvatuksen toimintamuodot (5 op) verkkokurssi alk. 15.10. 120 €
Viittomakieli 2 (4 op) alk. 26.9., 95 €
Yhteisöjen viestintä (tiedottaminen) (5 op) 120 €

[www.diak.fi/
ilmoittautuminen](http://www.diak.fi/ilmoittautuminen)

AMK-haku 14.–25.9.2009 viestinnän koulutusohjelmaan

Hakuohjeet: www.turku.diak.fi/hakeminen
Muista myös nettihaku: www.amkhaku.fi

Avoim AMK -ilmoittautuminen: www.diak.fi/ilmoittautuminen

Kurssitiedot:
www.turku.diak.fi/kurssitarjonta
Tiedustelut: puh. 040 866 7336 tai
avoimamk.turku@diak.fi

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU
www.turku.diak.fi

Kahvila Koroinen

Avoimna sunnuntaisin klo 11–15

Tule nauttimaan tuoreista, paikan päällä leivotuista leivonnaisista ja ainutlaatuisesta tunnelmasta maalaismaisemissa!

Kahvilan tiloja on mahdollista vuokrata juhlia, kokouksia, tapaamisia ja kursseja varten. Meiltä voit tilata myös tarjoilun!

Saunan vuokraus on nyt alkanut! Pihassamme oleva puusauna tarjoaa rentouttavat löylät.

Tapahtuu syksyllä: näyttelyitä, kursseja, luentoja...

Tilaukset numerosta
040-3600 830 tai sähköpostitse
kahvilakoroinen@hotmail.com

Kahvila Koroinen
Koroistentie 2, Turku

www.lumoverkosto.fi

TURUN JYRYN JUMPPAKAUSI 2009–2010

T-talo Vanha Hämeentie 29, kerhohuoneen ovi
Jumppat alkavat 31.8.2009

AIKUISTEN JUMPPAT

Ma klo 14.00 Peruskuntojumppa	T-talo
klo 19.00 Kuntojumppa	Hannunniiton koulu
Ke klo 18.00 Kiinteytys	Nummen koulu
To klo 19.30 Rasvanpolto	T-talo
La klo 10.30 Body-kiinteytys	T-talo
Su klo 18.00 lisi-step	T-talo

LASTEN JUMPPAT

Ma klo 17.30–18.30 tytöt 3–5 v. jumppakoulu T-talo
Ma klo 18.30–19.30 tytöt 6–8 v. jumppakoulu T-talo
To klo 17.00–18.00 tytöt 4–6 v. jumppakoulu T-talo

AIKUINEN – LAPSI JUMPPA

To klo 18.00 T-talo
Aikuiset Tarjous: syksy + kevät 6.9. asti 70 € Maksetaan
Normaali hinta 80 € käteisenä
Syksy / kevät 50 € paikan päällä
Jumppa kerran viikossa syksy / kevät 30 €
Peruskuntojumppa 20 € / kausi
Lapset 30 € / kausi
Aikuinen – lapsi 30 € / kausi

Liikunnan harrastajia ei ole vakuutettu seuran puolesta.
Lisätietoja: aikuiset 0400-865168, lapset 040-5269448
Tervetuloa! www.turunjyry.fi/jumppat